

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Petr Vnučko

Úloha pokory
v životě benediktinského mnicha

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Marta Lucie Cincialová, Th. D.

Obor: Teologické nauky

OLOMOUC 2015

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Podpis autora práce

*Zde bych chtěl poděkovat vedoucí práce za cenné rady a pokyny,
které mi umožnily tuto práci vytvořit.*

OBSAH

ÚVOD	6
1. OSOBNOST SV. BENEDIKTA	8
1.1 Životní příběh sv. Benedikta	8
1.1.1 Druhá kniha dialogů sv. Řehoře Velikého.....	9
1.1.2 Benediktův životopis.....	9
1.2 Počáteční vývoj mnišství na Západě	13
1.2.1 Vývoj západního mnišství v mimo italských oblastech	14
1.2.2 Období převládnutí Benediktova řádu	16
1.2.3 Řád svatého Benedikta	17
2. ŘEHOLE BENEDIKTOVA JAKO VZOR CTNOSTNÉHO ŽIVOTA	
BENEDIKTINSKÉHO MNICHA	19
2.1 Rozličná chápání slova řehole	19
2.2 Hlavní zdroj inspirace Řehole Benediktovy	20
2.3 Vlastní Řehole Benediktova	21
2.3.1 Struktura Benediktovy řehole	22
2.3.2 Spiritualita Benediktovy řehole	23
3. POKORA V ŘEHOLI BENEDIKTOVĚ	24
3.1. Význam slova pokora	24
3.2 Benediktinská pokora a její jednotlivé stupně	29
3.2.1 První stupeň pokory	31
3.2.2 Druhý stupeň pokory	32
3.2.3 Třetí stupeň pokory	33
3.2.4 Čtvrtý stupeň pokory	33
3.2.5 Pátý stupeň pokory	34
3.2.6 Šestý stupeň pokory	34
3. 2. 7 Sedmý stupeň pokory	35
3.2.8 Osmý stupeň pokory	36
3.2.9 Devátý stupeň pokory	36
3. 2. 10 Desátý stupeň pokory	37
3. 2.11 Jedenáctý stupeň pokory	37
3. 2. 12 Dvanáctý stupeň pokory	38
3. 3. Shrnutí	38

3.4. Spirituální odkaz Benediktovy pokory současnému laikovi	39
3. 4. 1. Svatý Bernard z Clairvaux	40
3. 4. 2. Bernardovy stupně pokory a pýchy	40
ZÁVĚR	44
SEZNAM LITERATURY	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	49

Úvod

Tato práce se bude zabývat tématem, jímž je pokora a její místo v životě benediktinského mnicha. Mým motivem k sepsání této bakalářské práce na toto téma je můj dlouholetý zájem o benediktinské mnišství jako celek. Do značné míry jsem byl ovlivněn pobytem v benediktinském klášteře v Praze v Břevnově.

Cílem této práce je snaha analyzovat pojem pokory, tak jak je o ní pojednáno v Řeholi Benediktově a zasadit jej do kontextu nauky benediktinů. Chci zjistit, co pro benediktina pokora znamená a jak utváří jeho nitro. Jak se odráží v mnichově každodenním životě.

Pomocí analyticko - popisné metody jsem se pokusil rozebrat text Benediktovy pokory, jež je obsažen v jeho Řeholi. Pochopit, jak prožívá pokoru benediktin, je dosti složité, jelikož žijeme podstatně rozdílným způsobem života. Šlo mi především o zodpovězení otázky: „Jakou úlohu hraje pokora v životě benediktinského mnicha?“

Jedna z nejvýraznějších postav, která ovlivnila a také předurčila kulturní, sociální a duchovní tvář dnešní Evropy je svatý Benedikt z Nursie. Bývá hodnocen jako zakladatel západní podoby mnišského způsobu života – „otec západního mnišství“. Pojednat o jeho životě není jednoduchý úkol, protože hodnověrných informací o Benediktově životě se dochovalo málo. Svatý Benedikt byl velice zajímavý člověk, protože jeho poselství dnešním lidem je stále aktuální. Týká se jak vztahu ekonomiky a duševního života, tak i ekologie.

Benediktovy osudy je nutné nejprve řádně dějinně ukotvit. Výchozím pramenem pro tuto část práce se stane druhá kniha Dialogů svatého Řehoře Velikého, v níž jsou přiblíženy nejvýznamnější okamžiky Benediktova života. Právě Řehoř Veliký, který se na konci 6. století stal papežem, sepsal jako první životopis sv. Benedikta. Nedalo by se říci, že je to životopis v klasickém smyslu slova, protože svatý Řehoř se zde snaží prostřednictvím příkladu konkrétního člověka, a to svatého Benedikta, představit vystoupení k vrcholu pochopení Boha, a to tak, že se Bohu úplně odevzdá. Vzor lidského života je tu pojatý jako výstup k výšinám dokonalosti.

Svatý Řehoř Veliký se ve své druhé knize Dialogů zmiňuje také o mnoha zázracích, které tento světec vykonal. Nechce však tím popisovat něco mimořádného. Spíše chce ukázat, jak Bůh zasahuje do konkrétních situací našeho života. Například

tím, jak napomíná, pomáhá, ale i trestá. Chce přiblížit člověku, jak je Bůh přítomen v životě každého z nás.

V úvodní části práce bude část výkladu věnována i počátečnímu vývoji mnišství na Západě, a to především v mimo italských oblastech. Je přitom nesporné, že mnišská tradice, která se zrodila na Západě, byla do velké míry ovlivněna východním asketismem. V žádném případě však není možné mluvit o nějakém kopírování, protože asketismus měl v jednotlivých oblastech odlišný vývoj. Následně budou přiblíženy důvody toho, proč nakonec získal takovou oblibu benediktinský řád a základní principy, na kterých je založen.

V druhém oddílu se již těžiště práce přesune přímo do nitra benediktinského řádu, přičemž se pokusím o seznámení čtenáře s Řeholí Benediktovou v obecném měřítku. Tato Řehole stanovuje, jak žít ve společenství, jak se modlit a pracovat, jak mají vypadat kontakty mezi okolím kláštera a klášterním společenstvím. Pro koho ji sv. Benedikt sepsal a proč se vlastně později stala nejsilnější a v jisté době jedinou uznanou řeholí v západní části církve? Díky tomu by měl člověk získat alespoň základní představu o pojetí její nauky a o duchovních principech, které jsou v ní obsaženy. Přiblížena bude její struktura i spiritualita.

Nejvýznamnější částí práce je ale kapitola, jež se bude zabírat pokorou v Řeholi Benediktově. Pro benediktiny je pokora neodmyslitelnou součástí jejich života a oni se jí snaží naučit vlastně po celý svůj život. Z toho důvodu se nelze divit, tomu, že je tato kapitola Řehole důkladně propracovaná. K lepšímu porozumění celé problematice by měl napomoci i oddíl, který se bude zabývat významem slova pokora. Je spousta pohledů a vyložení tohoto slova a rád bych nastínil jeho jednotlivé významy. Ne náhodou je ostatně pokoře věnováno v Řeholi Benediktově nejvíce prostoru. Benediktinská pokora sestává ze dvanácti stupňů. V této práci budou podrobeny rozboru.

Tato bakalářská práce se také snaží zodpovědět otázku, zda je vůbec možné nějakým způsobem využít Benediktovy nauky o pokoře v životě laika. Zda je vůbec nějak aplikovatelná do každodenního života běžného člověka. Zda má také laik příležitost vystoupat po pomyslném žebříku pokory a těšit se z poznání Pravdy? Krátce se zde zmiňuji i o sv. Bernardovi z Clairvaux. I on pojednával ve svém díle o pokoře, kdy vycházel z Benediktovy nauky.

1. OSOBNOST SV. BENEDIKTA

Celá první kapitola se zaměřuje na nahlédnutí do života sv. Benedikta, který je právem považován za jednoho z hlavních patronů Evropy. Měl velký vliv na utváření křesťanského Západu. Je zakladatelem západní formy mnišského způsobu života.

Snahou tohoto oddílu je nastínění nejdůležitějších okamžiků světcova života, jež jsou popsány v druhé knize Dialogů sv. Řehoře Velikého.

1.1. Životní příběh sv. Benedikta

Benediktův životní příběh je zasazen do dějinného kontextu, který zde chceme krátce nastínit. Spadá do období 5 - 6. století, které bylo prodchnuto mnoha důležitými událostmi majícími nezastupitelný vliv na utváření církevně - politických poměrů té doby.

Počátek jeho života spadá do období vlády krále Theodericha (493 – 526), vůdce Ostrogótů, jež žili s katolíky nejprve odděleně. Byli vyznavači arianismu.¹ Výhoda gótské okupace byla v tom, že se mohli katolíci postavit do opozice vůči konstantinopolskému císaři. Je pravděpodobné, že se Benedikt stal svědkem nepokojů doprovázejících římské schizma.² Roku 526 zemřel král Theoderich a následujícího roku nastoupil na trůn v Konstantinopoli Iustinián I., což podstatně zvýšilo vliv Byzance. O mír mezi Římem a Byzancí se pokusil papež Agapétos I. Byl sesazen a na jeho místo byl dosazen papež Silverius, který postoupil Řím bez boje. Mezi lety 535 – 553 probíhala v Itálii válka, během níž došlo k úplné porážce Gótů vojsky Iustiniána I.

Roku 556 byl na papežský stolec dosazen Iustiniánem I., do té doby diákon, Pelagius I. Je autorem překladu *Verba seniorum*, neboli Výroky Otců do latiny. Jedná se o překlad, jež studoval i sám Benedikt³.

Roku 568 nastala okupace Langobardy, jež byli ariány obrácenými z pohanství. Plenili vše katolické. Během jejich okupace došlo k velké migraci mnichů do Říma, mezi nimiž bylo i společenství z Monte Cassina, jejichž klášter byl zničen.

Roku 590 se stal papežem Řehoř Veliký, který jako první sepsal životopis sv. Benedikta. Stalo se tak roku 593⁴.

¹ Odmítali učení, že je Kristus jedné podstaty s Otcem.

² Kdy menší část křesťanstva přiklánějící se k Byzanci zvolila svého vzdoropapeže Laurentia i přesto, že řádně zvoleným papežem byl Symmachus (498 – 514).

³ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 21.

⁴ Srov. tamtéž, str. 22.

1.1.1 Druhá kniha Dialogů sv. Řehoře Velikého

Papež Řehoř Veliký sepsal během svého života čtyři knihy Dialogů. Tento dialogický způsob psaní vychází z řecké literární tradice. Autor se snaží poukázat na to, že se může každý jedinec stát duchovním člověkem beztoho, aniž by musel cestovat daleko ze své vlasti. Již není třeba putovat např. do egyptské pouště. I rodná země je schopna splnit podmínky nutné k duchovnímu zrání. Řehoř ve svých Dialogích popisuje životní příběhy jednotlivých významných osobností z duchovně církevní oblasti. Pouze sv. Benediktovi se dostalo té pocty, že mu byla věnována celá druhá kniha Dialogů.⁵

Dialogy, jež Řehoř Veliký napsal nelze srovnávat se způsobem psaní dějepisců dnešní doby. Nesnaží se o historický popis daných událostí s přesnou datací. Jde především o názorné objasnění Benediktova učení a jeho zprostředkování čtenářům tehdejší doby. Pro lepší pochopení využívá především zpráv o Benediktových zázracích.⁶ Druhá kniha Dialogů se zaměřuje především na popis Benediktových skutků a počáteční vývoj mnišského společenství, pozdějšího benediktinského řádu.

Řehoř popisuje Benedikta jako muže obdařeného Duchem Božím a dary, jimiž byli obdařeni samotní apoštolové. Mohl konat zázraky, vyhánět zlé duchy a měl prorocké schopnosti. Autor jej často nazývá Mužem Božím a poukazuje na podobnost jeho životního příběhu a Písma svatého. Benediktovo učení je znázorněno jako postupný výstup po jednotlivých stupních žebříku, na jehož konci čeká samotný Bůh.⁷ O síle a kvalitě Benediktovy řehole svědčí i fakt, že byla po dlouhou dobu jedinou uznanou řeholí v západní Evropě.

Veškeré informace o Benediktovi popsané v druhé knize Dialogů lze považovat za plně věrohodné a často za jediné, jež je možné zjistit.

1.1.2 Benediktův životopis

S jistotou můžeme tvrdit, že se narodil v italském městě Nursii,⁸ ležícím v Sabinských horách, spadajícím do dnešní Umbrie. Výsadou tehdejší Nursie bylo, že měla stejná práva, jaká byla v tehdejší Římě, což s sebou pochopitelně neslo mnoho

⁵ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 17.

⁶ Srov. tamtéž, str. 17.

⁷ Srov. tamtéž, str. 18.

⁸ Srov. *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha Dialogů)* str. 3.

praktických výhod.⁹ Pravděpodobný rok narození Benedikta se odhaduje přibližně kolem roku 480.¹⁰ Jeho rodina patřila, dnes bychom řekli, do střední vrstvy. Byla šlechtického původu¹¹ a projevovala se velkou vážností a silnou zbožností, jež měla na utváření světcova duchovního povolání zajisté velký vliv. Křest přijal Benedikt z rukou jistého biskupa Štěpána, který byl toho času hlavou nursijské místní církve. Dal mu i možnost studovat na jeho biskupské škole.¹² Druhá kniha Dialogů dosvědčuje, že měl Benedikt rodnou sestru jménem Školastika (Scholastika).¹³

To, že měl možnost studovat, se dá usuzovat jak z rodinného postavení tak i z toho, že vyrůstal v křesťanském prostředí. Sama druhá kniha Dialogů tuto skutečnost potvrzuje slovy: „*dán byl v Římě na studie.*“¹⁴ Benediktův odchod na studie do věčného města se dá předpokládat, jelikož byl nositelem práv římského občana. Z historického hlediska je patrné, že páté století bylo obdobím neklidným. Řím byl sužován a drancován rozličnými ziskuchtivými hordami Vandalů, Barbarů, Svěvů aj. Benediktův studijní pobyt se nesl v poklidném duchu. Avšak toto studium jej nenaplňovalo a byl pohoršen z prostopášného velkoměstského života. Opovrhl studiem, opustil otcovský dům a uchýlil se do samoty.¹⁵

Poté co opustil Řím, odešel spolu se svou jedinou pěstoučkou do místa zvaného Enfide¹⁶ (dnešní Affile) nacházejícího se v Sabinských horách. To je místo, kde vykonal první ze svých zázraků.¹⁷ Svou pěstoučku po určitém čase tajně opustil, aby žil v úplném ústraní pouze s Bohem. Místem jeho poustevnického působení se stalo údolí Subiaco, jímž protéká řeka Anio. Život zde se měl stát cestou k jeho obrácení. Zde se setkal s jistým mnichem Romanem, jež Benediktovi v rámci svých možností pomáhal. Bydlel poblíž jeho skalní poustevny v samostanu pod řeholí otce Theodata. V samotě setrval Benedikt po tři léta.¹⁸ Svedl zde boj s tělesným pokušením, jež vyhrál pomocí tělesné bolesti, což výstižně popisuje Řehoř ve svém díle slovy: „*a uzřev na blízku houští kopřiv a trní, shodil své roucho a vrhl se nah do bodlavého trní a do*

⁹ Měli právo sňatku s obyvateli Říma, právo v Římě pracovat i obchodovat. Srov. *Svatý Benedikt*. Praha: Scriptum, 1992. ISBN 80-900355-9-8, str. 19.

¹⁰ Srov. ŽILA, M. a KASAN, V.: *Svatý Benedikt-Muž menom Požehnaný*. Banská Bystrica: Mnisi z rehole sv. Benedikta, 2002. ISBN 80-968680-9-8, str. 9.

¹¹ Srov. *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 3.

¹² Srov. *Svatý Benedikt*. Praha: Scriptum, 1992. ISBN 80-900355-9-8, str. 21.

¹³ Srov. *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 47.

¹⁴ *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 3

¹⁵ Srov. tamtéž, str. 3.

¹⁶ Srov. tamtéž, str. 4.

¹⁷ Benediktova pěstoučka svou neopatrností způsobila rozbití rýtice na prosívání pšenice. Její svěřenec se modlil za nápravu a nástroj se před ním objevil v neporušeném stavu.

¹⁸ Srov. *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 4-5.

žhavých kopřiv, a dříve z toho nepovstal, až po celém těle jsa zraněn, vyléčil ranami těla ránu duše.“¹⁹ Postupem času se stává vyhledávaným rádcem a jeho způsob poustevnického života oslovuje mnoho lidí. V jednom klášteře, nacházejícím se nedaleko jeho poustevny, zemřel opat. Celé společenství tohoto konventu se jalo přemlouvat Benedikta, aby se stal jejich představeným. Moc se mu tato představa nezamlouvala, jelikož si byl vědom jejího nezdaru. Přesto prosbám podlehl. Ovšem neúspěch přišel dosti brzo. Jeho přísnost a smýšlení o mnišském životě se mnohým bratřím nezamlouvaly, dokonce se jej pokusili zabít pomocí poháru s otráveným vínem. Poté, co představený požehnal smrtonosný nápoj, pohár, v němž byl nalit, pukl. Tato velmi trpká zkušenost jej nasměrovala nazpět do jeho poustevny v Subiacu.²⁰

Netrvalo to dlouho a opět se kolem něj počali shromažďovat noví uředníci. Mezi nimi byly i významné postavy raného benediktinství dnes již svatí Maurus a Placid. Postupně buduje pro své žáky dvanáct klášterů po dvanácti bratřích a snaží se pro ně zorganizovat, cenobitskou formu života.²¹ Vše podle „Ustanovení otců“, což by mohla být některá verze Řehole Magistrovy, která se stala inspirací k sepsání Benediktovy Řehole. Po čase se rozhodl Benedikt opustit Subiaco a odešel jižně od Říma, kde dorazil na horu Monte Cassino.²² Dalším ověřitelným údajem je založení Monte Cassina svatým Benediktem. Uvádí jej i sv. Řehoř Veliký ve svém díle. Klášter byl vystavěn na hoře Monte Cassino, podle níž získal své pojmenování. Leží na místě bývalého Apollónova chrámu a tyčí se nad městem Cassino. Nejprve Benedikt s bratry vystavěl konventní kostel zasvěcený svatým Martinovi a Janu Křtiteli.²³ K založení samotného opatství došlo až roku 529. Klášter se postupem času stal jedním z největších středisek zbožnosti a vzdělanosti. Od počátku je centrem benediktinského mnišství, kolébkou řádu.

Tím jak opatství rostlo a vzkvétalo, nebylo možné, aby jej Otec Benedikt spravoval sám, jak po stránce duchovní tak i hmotné. Proto se rozhodl vybrat jednoho ze svých schopných spolubratrů, aby vedl materiální chod konventu. Povolán byl slovy opatovými takto:

¹⁹ Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu) str. 7.

²⁰ Srov. tamtéž, str. 8-9.

²¹ Srov. tamtéž, str. 12.

²² Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 19.

²³ Srov. Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu) str. 18.

„Dávám ti na starost všechnen náš společný majetek. Budeš otcem svým bratřím. Dbej na všechno jako dobrý správce, jak o něm mluví evangelium. Ovšem ze všeho mi musíš složit účet. Zvolil jsem právě tebe, protože jsi hodný důvěry, střídavý, nejsi ješitný ani lakomý, ani marnotratný. Musíš dbát na to, abys nikdy bratry nezarmoutil. Snad budou na tobě žádat věci nemožné a nerozumné. Vyslechni je, aniž by ses znepokojoval. Nezraňuj je tím, že jim suše odmítneš, jedne s nimi dobrotivě a pokaždé jim zdůvodni své počínání. Vzpomeň vždy slov Písma: Dobré slovo vydá za všechny dary.“²⁴

Je nutné zmínit, že rozkvět Monte Cassinského opatství netrval po celou dobu jeho existence. Již za opatování Benediktova došlo k několika válkám. Ovšem nejničivější dopad na celé opatství měla Druhá světová válka, kdy došlo takřka k úplnému zničení kláštera.²⁵ Avšak i po této tragické události byl konvent znovu obnoven.

Poměrně důkladný popis Benediktova umírání a smrti uvádí ve svém díle Řehoř Veliký. Píše se zde, že si sám opat svou smrt předpověděl. Avšak všechny přítomné zavázal svatým mlčením. Nepřítomným popsal, jaké znamení mají očekávat, až nadejde okamžik jeho smrti a jeho duše opustí pozemské tělo. Aby byl plně připraven na poslední věci svého života, nechal si šest dní před svou smrtí otevřít svůj hrob.²⁶

Otce opata zachvátila náhlá horečka, která jej připravovala o jeho poslední tělesné síly. Jeho zdravotní stav se den ode dne horšil. Šestého dne poručil svým spolubratrům, aby jej odnesli do konventního kostela. Tam chtěl ještě naposled, přijmout Tělo a Krev Páně, které jej mělo posilnit před odchodem do Nebeského království. Benedikt, vzepjal ruce k nebi. Podpírán svými učedníky stál zpříma a během toho, co se modlil, naposled vydechl. Pochován byl Benedikt v oratoriu svatého Jana Křtitele ve svém klášteře.²⁷

Opatova smrt zajisté musela mnoho lidí zaskočit, nejen řádové spolubratry. Benedikt byl už za svého života ctěn. Především prostý lid jej miloval. Byl jejich zastáncem a oni v něm viděli otce. I samotná druhá kniha Dialogů mluví o tom, že Benediktova smrt neukončila jeho působení v pozemském světě.²⁸ I po jeho skonu

²⁴ Svatý Benedikt. Praha: Scriptum, 1992. ISBN 80-900355-9-8, str. 53.

²⁵ Srov. KOL. AUTORŮ: *Skvosty Evropy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-415-6, str. 378.

²⁶ Srov. *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 53.

²⁷ Srov. tamtéž.

²⁸ Srov. tamtéž, str. 54.

docházelo k mnoha zázrakům. Dělo se tak především na místech Benediktova přímého působení. Tedy v jeskyni v údolí Subiaco a v opatství Monte Cassino, kde byly jeho ostatky pochovány.

1.2 Počáteční vývoj mnišství na Západě

Mnišská tradice vzniklá na Západě byla silně ovlivněna asketismem východním. Avšak nelze mluvit o kopírování mnišství východního. Jde principiálně o zcela odlišný vývojový průběh. Asketismus na Západě se odehrával uvnitř obce, a byl rodinného typu. Kdežto na východě se jednalo většinou o poušť a život v samotě.²⁹

Mnišství v západní části církve nebylo zcela jednotné. Je nutné rozlišovat mezi více oblastmi, z nichž každá je odlišná a má rozdílný způsob prožívání mnišského ideálu. Čtvrté století bylo zlomové, jelikož došlo na Západě k přechodu od předmonastické k monastické askezi.³⁰

Zásadní úlohu ve vývoji západního mnišství sehráli východní spiritualitou inspirovaní asketé. Často se stávalo, že nebyli místními lidmi přijímáni. Jejich forma askeze byla mnohdy velmi bizarní. Obrovský zlom nastal, když došlo k postupnému domestikování těchto asketických forem. Je patrné, že k organizované askezi měl blíže asketismus jedinců žijících v rodinách. Šlo především o ženy. Jednou z těchto žen byla i zámožná vdova Marcella, jež měla dům na Aventinu v Římě, který poskytla pro setkávání podobně smýšlejících dam. Hlavou společenství asketek byl Hieronimus. Poskytoval jim jak poučení ve věcech spirituality, tak i v oblasti Písma svatého. Později se Marcella se svou komunitou přesunula na venkov. Venkov se stává symbolem pouště, i když někteří se snaží prožívat poušť ve městech. Jiní přeměnili svá sídla v kláštery, čímž dochází budování tzv. umělých pouští.³¹

Poté, co si mnišství vydobylo své místo na území Říma, došlo k jeho expanzi do ostatních římských provincií. Především město Milán bylo bohaté na množství klášterů a stalo se významným střediskem mnišství na Západě. Mnoho bratří, většinou z přímořských oblastí, se ubíralo na opuštěné ostrovy, jež se měly stát útočištěm jejich poustevnického života, který je s mnišstvím od jeho počátku spjatý.³²

²⁹ Srov. FRANK, KARL SUSO: *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, str. 39.

³⁰ Srov. tamtéž.

³¹ Srov. tamtéž, str. 40-41.

³² Srov. tamtéž, str. 41-42.

Prvotní italské mnišství se od toho východního liší zejména tím, že je velmi úzce spojeno s aristokracií, jež byla jeho hlavní mecenáškou. Do kláštera vstupovali lidé z různých sociálních vrstev. Pro jedince z nižších vrstev to byl způsob, jak postoupit do vyšších stavů. Ovšem je nutné říci, že toto mezi sociální bratrství vedlo mnohdy ke konfliktům a docházelo k častým projevům pýchy a nadřazenosti zejména ze strany spolubratří z nižších vrstev. Dalším podstatným rysem, který je se západním mnišstvím spojen, je úzký vztah konventu a církve. Kláštery vždy reagovaly na aktuální situaci v místní církvi, čímž přichází o svou nadčasovou osobitost a stávají se pouhým článkem v církvi.³³

Jednou z vývojových fází východního mnišství se stalo eremitství, neboli poustevnictví. Načež pro západní mnišství jde o pojem téměř nepotřebný. Poustevnictví bylo v západním mnišství vždy dáváno do spojitosti s životem ve společenství, jako životní ideál dokonalého mnicha.³⁴

1.2.1 Vývoj západního mnišství v mimoitalských oblastech

Za nejvýznamnější postavu severoafrického mnišství, jež mělo na Západě velký vliv, lze považovat sv. Augustina z Hippo (zemřel roku 430). Byl značně ovlivněn přátelstvím s poustevníkem Antoniem. Jako biskup se pokoušel o to, aby jeho klerici přijali „*vita communis*“. Sepsal významnou řeholi, jež byla určena jak pro mužské tak ženské kláštery. Do své řehole promítal své názory a rady, jak nejlépe žít mnišský ideál. Ovšem je nutné zmínit, že augustinovské mnišství nebylo jediné na území římské severní Afriky. Muselo se potýkat jak s učením potulných mnichů, tak s neaugustinovským monasticismem.³⁵

Zpráv o stavu raného mnišství na území dnešního Španělska lze zjistit jen velmi málo. Panovalo zde extrémní asketické hnutí, jehož zakladatelem byl biskup Priscillianus. Získal pro své radikálně asketické křesťanské učení celou Hispánii i jižní Galii. Sílicí nesympatie k jeho hnutí vyústily až k jeho popravě. Po překonání krizového priscilliánského období došlo k rozvoji mnišství často ovlivněného augustinismem.³⁶

³³ Srov. FRANK, KARL SUSO: *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, str. 42-43.

³⁴ Srov. tamtéž, str. 43.

³⁵ Srov. tamtéž, str. 43-44.

³⁶ Srov. tamtéž, str. 44-45.

Je pochopitelné, že ani Galie nezůstala, co se týká vývoje mnišského ideálu, pozadu. Velký ohlas zde zanechalo učení Augustinovo a také působení Antoniovo. I Priscilliánovo hnutí zde zanechalo své stopy. Na území celé Galie se nacházelo několik středisek asketicko-monastického působení. Tím nejsilnějším bylo to, které se vytvořilo kolem tourského biskupa sv. Martina. Jeho druhové pobývali v konventu Marmoutiers u Tours, kde žili asketickým životem, jež vykazoval značné projevy poustevnictví.³⁷

Na území jihovýchodní Gallie v povodí řeky Rhóny a hlavně na Lérinských ostrovech se nacházelo další významné středisko, jež bylo na tom Martinském absolutně nezávislé. Významnou postavou střediska byl Honoratus, který zde založil ostrovní klášter vyznačující se inspirací u mnišství východního. Ovšem nutno dodat, že nešlo o pouhé napodobování řeholního způsobu života na Východě. Kláštery v povodí jižní Rhóny se často nazývají „utečeneckými tábory“. Z historie je patrné, že velké množství příslušníků z těchto klášterů se stalo hodnostáři v církevní správě, mnohdy i na biskupských stolcích v této oblasti.³⁸

Cenným přínosem pro západní mnišství bylo především učení Jana Cassiana. Byl knězem v Marseille a výborným znalcem rhónského asketismu. Za největší Cassianův přínos můžeme považovat především jeho výroky popisující mnišský způsob života na Východě. Nemůžeme je považovat za řeholi jako takovou, přesto značně ovlivnily vývoj mnišství západního. Byl také znalcem Origenova učení, jež se prostřednictvím jeho díla promítlo do mnišské nauky na Západě.³⁹ I sám sv. Benedikt Cassianovo dílo znal a byl jím ovlivněn při sepisování své Řehole⁴⁰.

Třetím a zároveň nejvýznamnějším typem mnišství v Gallii se stalo mnišství irských mnichů. Vývojově se jednalo o zcela novou, do té doby neznámou fázi. Mnišství se na území Irska dostalo během christianizace. Za jeho nejvýznamnější osobnosti můžeme jmenovat sv. Patrika nebo sv. Niniana. Kláštery pod vedením opatů byly v Irsku významnými centry jak církevního, kulturního tak i duchovního dění. Od bratří se vyžadovala velmi přísná askeze a dbalo se i na dobré vzdělání. Velmi bylo ceněno i asketické bezdomovectví, kdy mniši pod heslem „*peregrinatio propter Christum*“ opouštěli domovský konvent a vydávali se často i mimo irské

³⁷ Srov. tamtéž, str. 45.

³⁸ Srov. FRANK, KARL SUSO: *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, str. 45-46.

³⁹ Srov. tamtéž, str. 46-47.

⁴⁰ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 16.

ostrovky na misijní cesty, aby obraceli na pravou Kristovu víru. Příkladem nám může být sv. Columbanus, který spolu s několika mnichy odcestoval do Gallie, kde založil roku 590 klášter Luxeuil a ten se spolu s konventy Fontaine a Annegray staly monastickým střediskem v Gallii. Columbanovo učení bylo v nemilosti u galského episkopátu i šlechty, a proto byl vyhoštěn. Jeho učení pokračovalo však dál prostřednictvím jeho žáků.⁴¹

1.2.2 Období převládnutí Benediktova řádu

Za zlomové období ve vývoji mnišství na Západě lze považovat sepsání Benediktovy Řehole. Benedikt ji sepsal pro své spolubratry z Monte Cassina a nemohl tušit, že se později stane nejsilnější a v jisté době jedinou uznanou Řeholí v západní části církve.

Nebyly výjimkou ani kláštery, v nichž se praktikovalo používání více řeholí současně. Šlo o období tzv. smíšené řehole. Dobře patrné je to zejména u galského mnišství, kde dochází ke kombinování Columbanova a Benediktova učení.⁴² I toto syntetizování Benediktovy Řehole s jinou řeholí napomáhalo k jejímu postupnému šíření.

Je dosti překvapivé, že se s Řeholí Benediktovou jako jedinou platnou setkáváme nejprve na území Anglie, kde byla přivezena Benediktem Biscopem a Wilfriedem. Měli možnost se s ní seznámit během svého pobytu na území Itálie a v Gallii. Vznikala zde velká významná opatství, jež byla centry vzdělanosti a poskytla výchovu mnoha bratřím, kteří později putovali jako misionáři do pevninských klášterů. Řeholi Benediktovu vydávali za normu mnišského života. Jako první tuto normu přijal konvent ve Fuldě.⁴³

Řehole se souběžně prosazovala i na pevnině a to zejména na západě Francie. Dostí tomu napomohly synody probíhající od počátku sedmého století. Doslova naléhaly na kláštery, aby ji přijímaly jako jedinou a závaznou. Benedikt byl nazýván „římským opatem“ a jeho Řehole „římskou řeholí“, což velmi pomáhalo v jejím prosazování. Bylo to tím, že se všichni ve Franské říši chtěli stát římskými. I proto se

⁴¹ Srov. tamtéž, str. 47-48.

⁴² Srov. FRANK, KARL SUSO: *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, str. 53.

⁴³ Srov. tamtéž, str. 53-54.

franští mniši hojně stávali benediktiny. Za panování Karla Velikého se stala Řehole Benediktova jedinou platnou řeholí v celé karolínské říši.⁴⁴

Ke konečnému završení sjednocování a vytvoření *una consuetudo monastica* došlo za podpory Ludvíka Pobožného mezi lety 816-819. Bylo to dílem Benedikta z Anianu, který ukázal západnímu mnišství podstatu následování Benediktova učení. Splnil tak odkaz zanechaný Benediktem v poslední kapitole jeho Řehole.⁴⁵

Souběžně se sjednocováním mnišství docházelo i k procesu klerikalizace mnišství. Na samotném počátku mnišství nedocházelo k vzájemnému propojování mnišského a kněžského povolání. Dokonce existovala mezi nimi jistá rezervovanost. Nemělo jít o proticírkevní útok, ale o jisté řeholní zásady. I kněží mohli vstupovat do klášterů s podmínkou, že se vzdají všech výhod, jež jim jejich úřad poskytoval.⁴⁶

1.2.3 Řád svatého Benedikta

Jedná se o mnišský řeholní řád západního typu, za jehož zakladatele je považován svatý Benedikt z Nursie. Pro své spolubratry sepsal Řeholi, obsahující zásady společného soužití, jež byly postaveny na poznacích západní i východní mnišské praxe. Jde o cenobitní formu života založenou na kontemplaci. Benediktova představa společného soužití spočívala v tom, že život v konventu (*vita communis*) vnímal jako Boží dílnu. Vše, co se v ní koná, má směřovat k ustavičné službě Bohu.⁴⁷

Samotné označení benediktini se běžně užívá až od počátku 16. století. Jde o souhrnný název pro všechny řeholníky a řeholnice žijící podle Benediktovy Řehole. Avšak nejsou sem řazeni mniši a mnišky z řádů, jež sice z Řehole vyšli, ale vyvinuli se v samostatné instituce např. cisterciáci, celestini atd.⁴⁸

Jedním z důležitých benediktinských příkazů, který zanechal zakladatel svým spolubratřím je heslo „*ora et labora*“ tedy „modli se a pracuj“. Mnich má spojovat, jak práci fyzickou, tak i činnost duchovní. Nedílnou součástí mnichova života je i několik zásadních principů, mezi něž patří: setrvání v jednom klášteře tzv. *stabilitas*

⁴⁴ Srov. tamtéž, str. 54.

⁴⁵ Srov. tamtéž.

⁴⁶ Srov. FRANK. KARL SUSO: *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arciepiškopství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, str. 54-55.

⁴⁷ Srov. KOL. AUTORŮ: *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libry, 1997. ISBN 80-85983-17-6, str. 108.

⁴⁸ Srov. tamtéž.

loci, pauperitas sancta neboli evangelijní chudoba a především *obediencia* čili závazná poslušnost opatovi, jež má být zástupcem Krista v dané komunitě.⁴⁹

⁴⁹ Srov. tamtéž, str. 108-109.

2. ŘEHOLE BENEDIKTOVA JAKO VZOR CTNOSTNÉHO ŽIVOTA BENEDIKTINSKÉHO MNICHA

Záměrem druhé kapitoly je seznámit čtenáře s Řeholí Benediktovou (dále jen RB) v obecném měřítku. To mu má napomoci k získání alespoň základního pojetí její nauky a k pochopení duchovních principů, jež jsou v ní obsaženy.

2.1 Rozličná chápání slova řehole

Samotný pojem řehole je odvozen z latinského slova *regula*, jež se běžně překládá do češtiny jako tyč, lať, pravítko, pravidlo, směrnice, zásada. „*V mnišství znamená regula nejprve uspořádání kláštera podle pokynů opata (RB 7,55), později psané stanovy kláštera. Regulí jsou nazývána i jednotlivá ustanovení (RB 42, 9; 62,7)*“.⁵⁰

Svatý Benedikt chápal mnišství jako *setrvávání pod opatem a řeholí*.⁵¹ Je nutné zmínit, že existuje více možností jak chápat pojem řehole.

V základním pojetí poukazuje slovo *regula*, tedy řehole, na svou úzkou spojitost s Písmem svatým. Dobře znatelné je to v klášterním zákonodárství Pachomiově, který ve své Reguli nepoužil jediný citát z Písma, ale přesto jej považuje za „*regulu*“, tzn. za pravidlo, jež utváří život mnicha. Klášterní řehole jsou řeholemi jen v odvozeném smyslu, protože jen aktualizují příkazy Písma pro konkrétní každodenní život toho kterého kláštera.⁵²

Regulí můžeme nazvat také křesťanský životní postoj, vyplývající z příkázání Božích. Jde o postoj řídící všední den člověka, poskytující inspiraci v duchu evangelia.⁵³

Za *regulu* lze také považovat životní příklad některého člověka. Není nutné, aby to bylo psané slovo či poučení. Chování Otců je *regulou* (příkladem) pro vlastní život jejich žáků. Řehoř Naziánský nazýval životopis Antonína Velikého *regulou* pro mnichy. Z uvedeného vyplývá, že starokřesťanské životopisy mají být pravidlem nejen pro život mnicha, ale také pro život každého křesťana.⁵⁴

⁵⁰ Srov. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 223.

⁵¹ Srov. *Řehole Benediktova - Předmluvy*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XXIX.

⁵² Srov. tamtéž, str. XXIX-XXX.

⁵³ Srov. tamtéž, str. XXX.

⁵⁴ Srov. *Řehole Benediktova - Předmluvy*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XXX.

Za důležité lze považovat označení slovem *regula* pro opatova nařízení, která uděluje bratřím ve své komunitě. Jde o aktuální rady a nařízení v dané situaci. Opat je vnímán jako živá Řehole kláštera. Žít pod opatem a dodržovat pokorně jeho nařízení znamená žít pod Řeholí. V RB je psáno: „*bojují pod řeholí a opatem – sub regula vel abbate*“ (RB 1, 2).⁵⁵

Ovšem za nejčastěji přikládáný význam slovu řehole se považuje označení pro písemný řád upravující každodenní běh celé klášterní komunity. Má za úkol řídit a usměrňovat běh komunity v duchu evangelia. Je plně závaznou jak pro mnichy, tak i pro jejich představené. Jakožto řád klášterního života určuje, kdy má mnich pracovat, odpočívat, studovat a především kdy se má modlit.⁵⁶

2.2 Hlavní zdroj inspirace Řehole Benediktovy

Z mnoha vědeckých zkoumání, jimiž RB prošla, bylo zjištěno, že neobsahuje pouze vlastní učení Benediktovo. Je zjevné, že byla inspirována celou řadou autorů řeholí a duchovní literatury té doby. Obsahuje asi čtyřicet zřejmých citací z jiných autorů a tucet pravděpodobných narážek. Avšak největší podobnost vykazuje s tzv. *Regula Magistri* (dále jen RM), která je považována za největší zdroj inspirace Benediktovy Řehole.⁵⁷

Někdy počátkem 6. stol. došlo k sepsání řehole mnichem italského původu, který vystupuje velmi anonymně. Jedinou zjistitelnou informací je, že vystupuje pod označením „Mistr“ nebo-li „Magistr“. Toto pojmenování „*Regula Magistri*“ vychází ze schématu, jež prostupuje celým tímto dílem, tedy: učedník se ptá – „Magister“ (tj. učitel) odpovídá na jeho otázky.⁵⁸

Jedná se o velmi propracované dílo, jež je silně inspirované mnišskými autory z předcházejících staletí a plně čerpá z jejich děl a životního příkladu. Pravděpodobně by došla RM k zapomnění, kdyby ji sv. Benedikt nepoužil jako hlavní zdroj inspirace své Řehole. Benediktova Řehole je poměrně kratší než Mistrova (asi třikrát kratší), ale přesto se mu podařilo i přes redakční úpravy zachovat duchovní podstatu Magistrova učení. To, že Benedikt z RM vychází, neznamená, že by ho otrocky kopíroval, bez

⁵⁵ Srov. *Řehole Benediktova - Předmluvy*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XXXI.

⁵⁶ Srov. tamtéž, str. XXXI-XXXII.

⁵⁷ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 20.

⁵⁸ Srov. VENTURA, VÁCLAV: *Spiritualita křesťanského mnišství II*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. ISBN 978-80-86882-14-7, str. 413-414.

projevu samostatného uvažování. Na rozdíl od Magistra nemá Benedikt potřebu vystupovat jako „teolog“. Což však neznamená, že by mu chyběla teologická koncepce. Magistrovo rozvláčné učení sjednotil, zkrátil a především obohatil svými myšlenkami i učením dalších autorů.⁵⁹

Někdy v první polovině 20. stol. se započalo mluvit o tom, že Mistrova Řehole má prioritní postavení před Řeholí Benediktovou. Proběhlo intenzivní studium. Dnešní moderní věda plně přijímá stanovisko že: jedna čtvrtina Benediktovy Řehole je převzata z učení Mistrova, další dvě nesou známky jisté podobnosti a poslední část je ryze Benediktovým učením.⁶⁰

2.3 Vlastní Řehole Benediktova

V druhé knize Dialogů sv. Řehoř Veliký píše: „*To však nesmí ti tajno zůstatí, že Muž Boží mezi tolikými zázraky, jimiž se skvěl na světě, také slovem naučení nevšedně zářil; neboť sepsal pro mnichy řeholi, vynikající moudrou mírností a jasnou mluvou.*“⁶¹

Z uvedeného textu vyplývá, že Benedikt předal svým učedníkům pravidla pro mnišský život, aby po jeho smrti podle nich spravovali jím založené kláštery. Tedy jakousi prvotní Benediktovu Řeholi, která od svého vzniku prošla mnoha redakčními úpravami, přičemž podstata zůstala dodnes stejná. O síle a kvalitě Benediktovy Řehole svědčí i fakt, že byla po dlouhou dobu jedinou uznanou řeholí v západní Evropě. Původní verze Řehole byla sepsána samotným Benediktem po roce 543,⁶² během jeho působení na Monte Cassinu, někdy na sklonku jeho pozemského života. Avšak s jeho jménem je spojována až někdy od 7. století.

Původní verze Řehole byla napsána v latinském jazyce, který byl za Benediktova života plně používán. Postupně docházelo k upadání latiny. Zachráněna byla od svého zapomnění tím, že se stala jazykem liturgickým a byly v ní sepisovány zvláště odborné texty, především teologické.⁶³ I přes postupné prosazování rodných jazyků si latina uchovala, alespoň co se týká Benediktovy Řehole, prvenství. RB se stále vydává v latině popřípadě v kombinaci s místním jazykem.

⁵⁹ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 12-13.

⁶⁰ Srov. tamtéž, str. 11.

⁶¹ *Život svatého Otce Benedikta od sv. Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogu)* str. 52.

⁶² Srov. KOL. AUTORŮ: *Skvosty Evropy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-415-6, str. 378.

⁶³ Srov. *Řehole Benediktova-Předmluvy*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. LV-LVI.

Asi nejvíce překvapí RB spoustou biblických citací a narážek na ně. Běžně jsou tištěny kurzívou, aby byly snadno čtenářem rozpoznatelné, jelikož mají nezastupitelný význam pro pochopení Benediktovy nauky. Bylo by mylné, domnívat se, že tyto citace slouží jako pouhý důkazový materiál. Často jsou nositeli samotného děje, především v počátečních kapitolách. Jejich opomíjení by mohlo mít za následek ztrátu užitku z Benediktova učení a riziko ztráty schopnosti začlenit do duchovní nauky dary *lectio divina* - „posvátné četby“.⁶⁴

2.3.1 Struktura Benediktovy Řehole

Benediktovu Řeholi lze rozdělit na čtyři stěžejní části. Celá první část tj. kapitoly 1-7, až na pár nových řádků v úvodu Prologu, plně vychází z Řehole Magistrovy. Jedná se o jakýsi základní text. Součástí tohoto oddílu je již zmíněný rozsáhlý Prolog. Benedikt v něm nabádá každého jednotlivého křesťana, aby uposlechl Pánovu výzvu k mnišskému životu slovy:⁶⁵

„Naslouchej, synu, mistrovu učení, nakloň k němu ucho svého srdce, a k čemu tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi a uveď ve skutek, aby ses v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu, od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností. Obracím se nyní na tebe, kdo se zříkáš vlastní vůle a chtěje sloužit ve vojsku Krista, Pána a pravého Krále chápeš se mocných a přeslavných zbraní poslušnosti.“ (RB Prolog 1-3)⁶⁶

Celá druhá část, kapitoly 8-20, se zaměřuje především na pojednání o liturgické modlitbě. Popisuje strukturu a obsah liturgické modlitby. O tom jak a kdy se modlit. Mluví se zde krátce i o teologii a samotné praxi modlitby (RB 19-20).⁶⁷

Třetí část Řehole, kapitoly 21-67, lze nazvat „Organizační“, jelikož pojednává o praktických, organizačních oblastech benediktinského mnišského života (množství jídla, odívání bratří, trestání prohřešků, atd.).⁶⁸

Posledním úsekem RB je jeho ryze autorské dílo, jež neprojevuje sebemenší známky inspirace RM, jako předchozí tři části. Jedná se o zbylých sedm kapitol. Je zde

⁶⁴ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 21.

⁶⁵ Srov. tamtéž.

⁶⁶ *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiecézní úřady sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 3.

⁶⁷ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 21.

⁶⁸ Srov. tamtéž.

hodně mluveno o lásce, což nemá v předloze obdoby. Jde o Benediktův pokus o návrat k základní teologii mnišského života, který kladl silný důraz na lásku. Tuto část RB mají benediktini ve zvláštní úctě, jelikož přibližuje Benediktovu osobní zkušenost mnišství.⁶⁹

2.3.2 Spiritualita Benediktovy Řehole

Nejprve je nutné zmínit, že Benedikt sepsal svou Reguli v první řadě pro své spolubratry a všechny, kteří jej chtějí následovat. Stalo se tak dlouho před tím, než začal existovat benediktinský řád nebo třeba augustiniáni. Jedná se o knihu duchovních poučení, která zároveň obsahuje rady do každodenního života řeholníka. Její duchovní nauka je z velké části totožná se spiritualitou staré církve.⁷⁰

Na první nahlédnutí je velmi patrná úzká propojenost Řehole a Písma svatého. Benediktovou snahou je formovat člověka podle blahoslavenství. Vidí svůj vzor dokonalého mnicha v samotném Božím Synu Ježíši Kristu, který má být příkladem každému benediktinu. Interpretace jakékoliv části Řehole má přímou návaznost na Písmo. Především se snaží napomoci mnichům k životu podle evangelijních pravd.⁷¹

Benedikt vnímá duchovní život jako umění, *ars spiritualis*. Benediktova připodobnění *ars* (umění), *officina* (dílna) a *artificium* (umělecké dílo) znázorňují jednotlivé kroky na cestě askeze. „*Askésis*“ původně znamenalo umělecké zpracování například předmětu a později tělesné cvičení a duchovní umění. Stoici popisovali askezi jako cvičení se ve ctnostech. Asketi jsou ti, jenž se cvičí a zaměřují svůj život určitým směrem. Ve 4. kapitole své Řehole Benedikt vyjmenovává nástroje (*instrumenta*) a místa (*officina*) (RB 4, 1-78), jichž je zapotřebí k uskutečňování duchovního umění. V 5. až 7. kapitole jmenuje nutné postoje v duchovním umění, jimiž jsou poslušnost, mlčenlivost a pokora.⁷²

V závěru své Řehole navazuje autor na dílo svatých Otců, kteří pro něj byli velkou inspirací. Je zde velmi patrný vliv východní spirituality. Benedikt byl tím, jemuž se podařilo propojit spirituality Východu i Západu (v 6. stol.).⁷³

⁶⁹ Srov. tamtéž, str. 21-22.

⁷⁰ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocésní úřady sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 9.

⁷¹ Srov. tamtéž.

⁷² Srov. *Řehole Benediktova-Předmluva*. Praha: Benediktinské arcidiocésní úřady sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XXXVI-XXXVII.

⁷³ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocésní úřady sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 9.

3. POKORA V ŘEHOLI BENEDIKTOVĚ

Následující a pro tuto bakalářskou práci stěžejní kapitola pojednává o pokoře. Především o tom, jak je popsána v RB. Pro benediktiny je pokora nedílnou součástí jejich života a učí se jí po celý svůj život. Neboť u benediktinů se tvrdí, že je nutné se v pokoře neustále cvičit. Sám Benedikt si to plně uvědomoval, a proto má tuto část své Řehole důkladně propracovanou.

3.1 Význam slova pokora

Z etymologického hlediska je slovo pokora odvozeno z latinského slova *humilitas*, což v češtině znamená zemitost. Je jednou ze sedmi ctností, díky které si jedinec uvědomuje vlastní nedokonalost či závislost na jiné osobě. Člověk si je vědom své závislosti na tzv. vyšších mravních požadavcích. Pokud se to od něj očekává, má důvěru, ne pouze když chce přehnaně velebit sám sebe. Opozitem pokory je pýcha. Pokorný člověk vystupuje nesobecky a skromně. Nikdy neodsuzuje druhé a plně respektuje jejich i své vlastní povolání.⁷⁴

Ve slovníku biblické teologie je o pokoře psáno toto:

„Biblická pokora je v první řadě skromností, v protikladu k marnivosti a ješitnosti. Skromný člověk nepodléhá namyšlenosti, je zdrženlivý při spoléhání na svůj vlastní úsudek (Př 3,7; Řm 12,3.16; srv Žl 131,1). Pokora je protikladem pýchy v duchovním smyslu, jakožto postoj hříšného stvoření před Všemohoucím a Nejsvětějším: pokorný uznává, že vše, co vlastní, obdržel od Boha (1 Kor 4,7), že je neúčinný služebník (Lk 17,10) a sám nic neznamena (Gal 6,3). Jeho je vlastně jen hřích (Iz 6,3nn; Lk 5,8). Bůh sám oslaví (1 Sam 2,7; Př 15,33) pokorného, který se otevírá Boží milosti (Jan 4,6 = Př 3,34). Nesrovnatelně hlubší je pokora Kristova, která je naší spásou. Jeho výzva k službě bratřím v lásce (Lk 22,26n) má za cíl oslavu Boha ve všech (1 Petr 4,10n).“⁷⁵

Karl Rahner a Herbert Vorgrimler ve svém teologickém slovníku píší o pokoře, že je to:

„způsob jednání člověka, který si je vědom radikální distance mezi sebou a Bohem jakožto dokonalým Bytím; s vděčností a statečně přijímá sebeponížení Boží v jeho synu (Flp 2,2-8) a s tím spojenou proměnu (povýšení) malých slabých ve světě (Mt 18,4 a paralely)“

⁷⁴ Srov. *Pokora*[online]. 21. 10. 2014. [vid. 15. 12. 2014]. Dostupné z. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pokora>

⁷⁵ KOL. AUTORŮ: *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad-Křesťanská akademie, 1991, str. 340-341.

*velké v království Božím. Toto pokorné přijetí sebe sama se projevuje především v tom, že člověk přijímá (odpouští, snáší) slabosti bližních a že je připraven sloužit jim i Bohu.*⁷⁶

Podle slovníku spirituality je pojem pokora jedním z nejdvojnáčnějších výrazů. Z celé náboženské - duchovní mluvy obsahuje nejvíce dvojsmyslů. Autor mluví o pokoře jako o vlastnosti kvalifikující člověka osobně i ve vztazích, které ve svém životě vytváří.⁷⁷

*Pokora: „Pramení z lásky a je měřítkem, jak člověk chápe skutečnost a život. Je to životní styl, který se projevuje uznáváním lidské důstojnosti své vlastní i druhých. Roste ve společenství s Kristem, v úctě k Otci a v pracném budování mezilidských vztahů. Je to spořádaný postoj, který se živí chudobou a důstojností, je to cesta ztotožnění, nikoli vymáhání samostatnosti. Pokorný uznává svůj původ, neprohlašuje se za bezejmenného nebo za nulu.*⁷⁸

Pokora se nás snaží nabádat k tomu, abychom se svými hřivnami obchodovali a nezakopávali jsme je. Máme trpělivě kráčet vlastní cestou a nepodléhat pokušení k tomu, abychom druhého manipulovali. Pokora nás varuje před despotickým vychloubáním a pyšnou soběstačností. Roste určitými riskantními volbami a obsahuje jistou dávku nejistoty. Jedná se spíše o způsob jednání a vytváření vztahů než o stanovisko. Zřiká se situací obsahujících pýchu a domýšlivost. Je určujícím prvkem svobody. Projevuje se chválou a uznáním vůči Bohu a bázni před ním. Teologické chápání pokory ji dává do spojitosti s láskou. Je součástí dějin spásy a má převážně kristologický ráz.⁷⁹

V Novém Zákoně je jen málo míst, kde se vyskytuje slovo pokorný, jež je ekvivalentem novozákonního „*tapeinos*“. Nenachází se u Marka ani ve spisech Janových. Většinou se nachází v některém *logionu*, výroku o protikladu mezi „pokorným“ a „pyšným“, nebo „ponížít“ a „povýšit“. Pokorná cesta je cestou maličkých a chudých, jelikož je má Bůh rád a upřednostňuje je před vlivnými a

⁷⁶ RAHNER, K., VORGRIMLER H.: *Teologický slovník*. Praha: Zvon-České katolické nakladatelství, 1996. ISBN 80-7113-088-5, str. 251.

⁷⁷ Srov. STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI: *Slovník spirituality* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9, str. 644.

⁷⁸ STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI: *Slovník spirituality* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9, str. 644.

⁷⁹ Srov. tamtéž, str. 644-645.

bohatými. (srov. Lk 1,52). Také se v Písmu svatém nachází dvojice slov tichý a pokorný. Najdeme ji v Ef 4,2 a Kol 3,12.⁸⁰

„Pokora je „cesta“ , pedagogika zvolená Bohem a člověk se jí musí na své cestě podřídit... Pokora je radikální podmínka, v které zraje „ano“ Bohu, jež žádá od člověka „zřeknout se zlého“, aby se oddal vtělenému Ježíši Kristu. Je to antihřích, antipýcha, vyproštění z dnešní a ustavičné situace, která vede člověka, aby neuznával Bohočlověka, aby se proti němu vzpíral a stavěl se na jeho místo, aby se protivil jeho plánu s lidstvem. Je to přijetí cesty, kterou založil Ježíš Kristus v poslušnosti svého těla. Pokora je osobní vztah, je to zvolení Boha v Ježíši Kristu a odmítnutí Zlého s jeho skutky.“⁸¹

Pokorný člověk odmítá klanění se modlám, nedělá rozdíly mezi lidmi a nikoho neupřednostňuje, není panovačný a vystupuje spravedlivě. Není podlý a vypočítavý. Za svou jedinou touhu považuje být stále na cestě, kterou je Kristus. Nikdy nechce zabloudit a sejít z cesty. Pokora je vrostlá do lásky, a proto je pokorný odrazem lásky.⁸²

Sv. Tomáš Akvinský řekl o pokoře: *„Pokora je ctnost přidružená k mírnosti. Podstatně spočívá v žádosti, pokud někdo krotí nápor svého ducha, aby nespořádaně netíhl k velkým věcem.“⁸³*

Benediktinský teolog a spisovatel Anselm Grün ve své knize Pokora a zakoušení Boha mluví o pokoře jako o: *„odvaze sestoupit do svého nitra. Tuto odvahu sebere jenom ten, kdo nedůvěřuje v sebe a svou vlastní ctnostnost, a spoléhá se na Boha, protože jedině Bůh nás může osvobodit od našich chybných postojů.“⁸⁴*

Pokoří-li se jedinec a sestoupí do svého nitra, může být nemile překvapen kolik hříchů a neřestí se v něm ukrývá. Je potřebné proti nim bojovat, k čemuž samotné pokoření a uznání vlastních vin nestačí. Je zapotřebí především silné vůle, vytrvalosti a kázně. *„Pokora je výsledkem seriózního vypořádání se sebou samým, zkušenost neschopnosti zvládnout své chyby a slabosti vlastními silami.“⁸⁵* Je nutné nejprve bojovat se svými nedostatky pouze vlastními silami, abychom došli k zjištění, že bez Boží pomoci je

⁸⁰ Srov. STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI: *Slovník spirituality* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9, str. 645.

⁸¹ STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI: *Slovník spirituality* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9, str. 649

⁸² Srov. tamtéž, str. 651.

⁸³ MERELL, JAN: *Slovo života*. Praha: Česká katolická charita, 1960, str. 444.

⁸⁴ GRÜN, ANSELM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str. 12.

⁸⁵ Tamtéž, str. 14.

nepřemůžeme a čistotu našich srdcí nezískáme. Pokora je tedy přiznáním si vlastní prohry a uvědoměním si toho, že nikdy nebudu pánem nad sebou samým, ale vždy budu odkázán na Boží milost. Jan Klimak řekl: „*Ctností, která dokáže vymýtiti všechny uvedené chyby, je pokora; ten, kdo ji má, zvítězil nad všemi chybami.*“⁸⁶

Pokora má kladný vliv na celý mnichův život, jelikož celé jeho žití a působení v rozličných činnostech naplňuje pokojem a udržuje stabilitu. Jan Klimak popsal mnicha obdařeného pokorou slovy: „*Je mírný, ochotný, kající a k druhým milosrdný. Především je ale pokojný, veselý, poslušný, učenlivý, radostný, bdělý, nepodléhá rozmrzelosti, zkrátka je blažený v trvalém a tichém pokoji svého ducha.*“⁸⁷

Pokora je velmi úzce vázána na pravdu, na což poukazuje i definice pokory od Bernarda z Clairvaux, který ji popisuje jako *verissima sui agnitio*. Jde o úplné pravdivé poznání své vlastní osoby. Dle Bernarda se má nejen mnich, ale každý člověk přimknout k pravdě, a ta jej pokoří.⁸⁸ Pokora neznamena sebeponižení a snahu dělat ze sebe menšího, než jsem. Nýbrž uschopňuje jedince k tomu, aby se viděl takový, jaký ve skutečnosti je. Patří k němu i jeho stinné stránky, nejen ty kladné. Sv. Tomáš Akvinský vnímá pokoru jako ctnost středu. Stojí mezi pýchou a nízkostí. Stává se měřítkem lidského rozumu. Pokorný si uvědomuje, že je člověk a ne Bůh.⁸⁹ Pokora se nás snaží chránit od naší vlastní pýchy a nadutosti. Směřuje nás k pravdě, v níž se odráží obraz Boží a zároveň je místem, kde se s ním můžeme setkat.

Pokora také velmi úzce souvisí s láskou. Pyšný člověk se od druhých lidí záměrně izoluje, pohrdá jimi, má rád pouze sebe sama. Naproti tomu pokorný jedinec je považuje za lepší a důležitější, nežli je on sám. Abychom mohli mluvit o skutečné lásce mezi lidmi, je žádoucí, aby mezi nimi byla vzájemná úcta. Proto pokora uschopňuje jedince k milování druhých. Zároveň nás chrání od povrchního povýšeného milování druhých. Nejde pouze o splynutí s ostatními lidmi, ale o prokazování patřičné úcty každému tvorů, což nás spojuje s celým stvořením. Tam kde je pokora mezi lidmi, lze hovořit o vzájemné důvěře. Mohou se navzájem svěřovat jeden druhému s vědomím zachování mlčenlivosti. Lze očekávat i slovo podpory a povzbuzení. Z toho plyne, že pokorný je nositelem pokoje.⁹⁰

⁸⁶ GRÜN, ANSLEM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str. 16.

⁸⁷ Tamtéž, str. 18.

⁸⁸ Srov. GRÜN, ANSLEM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str.19.

⁸⁹ Srov. tamtéž, str. 20-21.

⁹⁰ Srov. tamtéž, str. 24-27.

Sv. Benedikt dobře věděl, že je důležité prokazovat bližnímu úctu a lásku. Proto nabádá v padesáté třetí kapitole své Řehole k tomu, aby byli všichni hosté přijímáni, jako by to byl samotný Kristus. Bratři se o něj mají starat s náležitou úctou, pokorně se před ním sklánět a tím se klanět Synu Božímu. Jednou Kristus řekne: „*Byl jsem na cestě, a ujali jste se mě.*“ (Mt 25, 35) Jde především o prokazování úcty samotnému Bohu, nikoli o úmyslné podlézání bližnímu. Benedikt se nesnaží uvádět způsoby slušného chování, ale jde mu o nastínění jednotlivých forem úcty vůči Bohu.
91

Pokora je velmi úzce spjata se zakoušením Boha, neboť je samotnou odpovědí na Boží působení v nás. U pokory nejde na prvním místě o správnost vnějšího chování člověka, nýbrž o jeho vnitřní postoj. Pokorným se nestávám vlastním přičiněním, jelikož se pokoře nelze naučit. Pokora je odezvou na setkání s Bohem. Jde o psychologickou reakci jedince na působení Boha v nás. Spjatost pokory a zakoušení Boha vystihuje Benediktova Řehole ve své sedmé kapitole, kde se píše:

*„ První stupeň pokory tedy spočívá v tom, že si mnich stále staví před oči Boží bázeň, že si dá pozor, aby na Boha nikdy nezapomněl, a stále má na paměti Boží přikázání. Je si vědom, že Bůh se z nebe na člověka stále dívá, božský zrak na každém místě vidí jeho skutky a andělé je stále Bohu oznamují. “*⁹²

Za první a základní zkušenost pokory lze označit bázeň Boží, která cele prostupuje člověka. Bůh prohlédá všechny jeho myšlenky. Bolestné sebepoznání a prožívání Boha v nás, je nezbytnou podmínkou k vytvoření vztahu mezi člověkem a Bohem. Pokora je cit, s jehož pomocí jsme schopni rozpoznávat Boží milosti. Pokorný si uvědomuje, že pokroky učiněné v jeho duchovním životě nezávisí na něm samotném, ale jsou dílem Boží milosti. Pokora umožňuje Bohu být Bohem a nestaví jej na naši úroveň. Činí jej svrchovaným. Není divu, že je pro mnichy pokora nejdůležitějším postojem vůbec. Také ji vnímají jako základní kámen své modlitby. Je to tím, že pycha se modlí rozumem, kdežto pokora srdcem.⁹³

⁹¹ Srov. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 123-127.

⁹² *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 41.

⁹³ Srov. GRÜN, ANSELM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str. 31-36.

Pokora není ctností, kterou si mohu osvojit asketickými technikami, ale pramení ze zkušenosti s Bohem. Je reakcí na zakoušení Boží milosti. Přesto existují vnější způsoby chování, s jejichž pomocí lze získat zkušenost, na níž zareagují pokorou. V tomto smyslu lze hovořit o cestách k pokoře. Patří mezi ně v první řadě tělesné cvičení. Staří mniši si plně uvědomovali spojitost těla a duše. Věděli, že lze tělesným cvičením ovlivňovat duševní postoje. Byla doporučována tvrdá manuální práce, s jejíž pomocí jsme schopni dospět k poznání vlastních hranic. Podle Kassiana „práce vede člověka k tomu, aby měl na paměti svou hříšnost, a tím dospěl k pokoře.“⁹⁴ Mezi další tělesná cvičení k dosažení pokory patří půst a utrpení. Kromě toho k nim můžeme zařadit i tělesná gesta. Vyjadřují naše pocity a vnitřní postoje a souběžně nás v nich procvičují.⁹⁵

Dalšími cestami k pokoře je jednání s bližním, kdy máme v druhých vnímat Boží přítomnost a prokazovat jim patřičnou úctu. Důležitá je pochvala. Mě vede k pokoře, a odhaluje hodnotu druhých. Podle mnichů je i zkroušenost srdce a mlčení cestou k pokoře.⁹⁶

3.2 Benediktinská pokora a její jednotlivé stupně

„Pokora je základním postojem celého mnišského života; je neoddělitelnou celistvostí, která buď existuje, nebo ne, která působí na celé jednání člověka nebo ne.“⁹⁷ Je pravdou a správným rozpoznáváním důstojnosti a vnitřních hodnot.⁹⁸ Kapitola o pokoře je v RB nejdelší a zároveň zaujímá velmi specifické místo v celé knize. Je jakýmsi jádrem celého díla. Je: „srdcem a mistrovskou částí celé Řehole“ (Schüt).⁹⁹

Benedikt připodobňuje učení se pokoře ke stoupání po žebříku. Symboliku žebříku přejímá z učení církevních otců. Tento pomyslný „Jakubův žebřík“¹⁰⁰ má postupně narůstající příčky, tedy stupně, jež vedou k oné lásce k Bohu (*caritas Dei*),

⁹⁴ GRŮN, ANSELM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str. 41.

⁹⁵ Srov. GRŮN, ANSELM: *Pokora a zakoušení Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1, str. 40-43.

⁹⁶ Srov. tamtéž, str. 47-53.

⁹⁷ HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 87.

⁹⁸ Srov. tamtéž, str. 85.

⁹⁹ *Řehole Benediktova-Předmluvy*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XL.

¹⁰⁰ Jedná se o žebřík, jež se zjevil Jakobovi ve snu. Byl pro něj ukazatelem Boží přítomnosti. „Viděl, jak po tomto žebříku sestupují a vystupují andělé“ (Gn 28, 12). Řehole Benediktova jej pojala jako symbol cesty k Nebeskému Otci.

kteřá mnicha zbavuje veškerého strachu.¹⁰¹ RB popisuje celkem dvanáct příček tohoto Benediktova žebříku pokory. Jde o učební metodu dvanácti stupňů, jež nemají být nějakým stereotypním mechanismem, ale Benediktovou pedagogickou moudrostí.¹⁰² Postranými tyčemi žebříku jsou dle Benedikta naše tělo a duše, do kterých Bůh vkládá jednotlivé příčky pokory (RB 7,9). Je nutné si uvědomit, že vystoupaní po všech stupních není hned a není samozřejmostí. Vyžaduje neustálé úsilí a učení se. Mních musí být trpělivý a odhodlaný i k mnohačetným i často opakovaným výstupům. Neúspěch nemá být odražením, ale naopak má benediktina vyburcovat ještě k většímu úsilí dosáhnout cíle, tedy přiblížit se samotnému Bohu. Opustí-li v úplné odevzdanosti Bohu a pravé pokoře světské statky, bude stát za všech okolností na prahu království nebeského.¹⁰³

Pokoru nelze oddělit od poslušnosti, neboť jsou spolu velmi úzce spojeny. První stupeň poslušnosti neboli „*poslušnost bez váhání*“ (RB 5,1) a první stupeň pokory tedy „ustavičná bázeň Boží“ (RB 7, 10) poukazují na to, že existují celkem dva *první stupně pokory*.¹⁰⁴

Kapitola o pokoře zaujímá v RB velmi významné postavení, jelikož jako jediná je na začátku uvedena vlastním prologem (předmluvou) a zakončena epilogem (doslovem). Samotný prolog se dále dělí na úvahu (verš 1-4) a následné rozhodnutí (verš 5-9). Obě části prologu mají na začátku biblické oslovení „Bratři“.¹⁰⁵ Následuje citát z Písma svatého: „*Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen*“ (RB 7,1; Lk 14,11). Tento citát se snaží poukázat na to, že jakékoliv sebevynášení vyjevuje navenek mnichovu, potažmo naši pýchu (RB 7,2). Je na něm také patrný dvojitý pohyb sestupování a vystupování po výše zmiňovaném „Jakubově žebříku“, jež si každý z nás tvoří ze svých činů.¹⁰⁶ Sebevynášením se sestupuje a pokorou se vystupuje (RB 7,7). Nebezpečí pýchy se chce autor vyhnout opět citátem,

¹⁰¹ Srov. *Řehole Benediktova-Předmluvy*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. XLI.

¹⁰² Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 88.

¹⁰³ Srov. tamtéž, str. 87.

¹⁰⁴ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 66.

¹⁰⁵ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 85.

¹⁰⁶ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 82.

který říká: „*Hospodine, mé srdce se nevypíná, nevyvyšují se mé oči, neženu se za velikými věcmi, pro mne nedostižnými*“ (RB 7,3)¹⁰⁷

3.2.1 První stupeň pokory

Víme, že prvním stupněm pokory je bázeň Boží, jež je předpokladem ke stoupání po žebříku pokory. Mnich nemá na Boha nikdy zapomínat (RB 7,10). Má žít v Boží bázni stále, za všech okolností a na všech místech, což poukazuje na její trvalý charakter. Kdo v bázni Boží žije, má Boha za měřítko všech věcí. Kdo však na ni zapomíná, sestupuje od božského k lidskému a od věčného k časnému.¹⁰⁸ Bázeň Boží vede k vnitřní čistotě.¹⁰⁹ Tato čistota funguje jako zrcadlo pro Boží obraz, jež má být v hloubi mnichovi osoby. Čistota srdce je důležitá k odrážení „temných myšlenek“, které jsou v RB v souvislosti s prvním stupněm zdůrazněny.¹¹⁰ Autor RB vybízí každého k obraně od zlých myšlenek slovy: „*Aby svědomitý bratr zůstal bdělý před špatnými myšlenkami, ať si v srdci stále říká: Tehdy budu před ním bez úhony, uchovám-li se bez viny*“ (RB 7,18).¹¹¹

Autor zde také připomíná slova Písma svatého, podle kterého je nám zakázáno činit podle vlastní vůle. „*Drž na uzdě své choutky*.“ (RB 7,19; Sir 18,30). Vůle sama o sobě má moc odmítat nepravosti a hasit zlé hříšné myšlenky. Vůle má rozhodovací právo mezi konáním dobra a zla. Velmi lehce se dostává do protikladu k pokoře a tím se stává pýchou.¹¹²

Benedikt se snaží odbourat egoistické smýšlení mnicha, které považuje za normu pouze vlastní Já. Toto sebestředné smýšlení o sobě samém působí na jedince vždy velmi negativně. Jelikož takový mnich se stává plně zaslepeným jak vůči lidem, tak především vůči výzvám Božím. Lze mluvit o tzv. „falešné askezi“.¹¹³ O těch, kteří nebudou dbát pokynů Boží prozřetelnosti a zůstanou vůči výzvám Božím zaslepeni, se v RB píše: „*Jsou ve svých rozkoších zkažení a zvrácení*“ (RB 7,22). Hned na to je

¹⁰⁷ Srov. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 39.

¹⁰⁸ Srov.: HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 88.

¹⁰⁹ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 86.

¹¹⁰ Srov. tamtéž.

¹¹¹ Srov. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 41-43.

¹¹² Srov.: HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 91.

¹¹³ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 87.

navázáno: „*Ty víš o každé mé touze*“ (RB 7,23). Je potřeba mít stále na paměti, že Bůh je s mnichem ve všech životních situacích, že ho neopouští ani v jeho žádostivostech. Pouze se ho od zlých tužeb snaží chránit, jelikož takové touhy hraničí se smrtí jedince. V RB je také psáno: „*na prahu rozkoše stojí smrt*“ (RB 7, 24). Benedikt ve své Řeholi píše o čistotě jen velmi málo, čímž se tato část stává nejdůležitější. Je nutné si uvědomit, že normou veškerého sebeovládání i v oblasti čistoty je pokora. Žije-li jedinec nevázaným smyslovým životem, projeví se na něm pýcha.¹¹⁴ Autor RB odkazuje na Písmo, když chce jedince varovat před nebezpečím prostopášného života: „*Nedej se strhnout svými touhami*“ (RB 7,25). Konečná úvaha v pojednání o prvním stupni pokory v RB se snaží poukázat na to, že je zapotřebí, aby si mnich uchoval „*čisté srdce*“. Jen v tomto případě je schopen uchovávat čistý obraz Boha. Vzorem má být benediktinu sám sv. Benedikt, který bojoval proti svým žádostivostem a přechal před pomíjivou touhou po počtách.¹¹⁵

3.2.2 Druhý stupeň pokory

„*Přišel jsem, ne abych konal svou vůli, ale vůli toho, který mě poslal*“ (RB 7,32; Jan 6,38) Tohoto citátu využívá autor RB, aby s jeho pomocí vyjádřil podstatu druhého stupně pokory. Ta nespočívá v ničem jiném než v tom, že má mnich milovat vůli Stvořitele, nikoli svou vlastní. Také nabádá k tomu, aby si neliboval v ukájení vlastních žádostí (RB 7,31). Chce-li být plně otevřen vůli Boží, musí nejprve opustit svou vlastní a cele se svěřit do Božích rukou. Jen tak bude schopen vnímat Pánovo Slovo. Ovšem je nutné poznamenat, že Benedikt nechce u mnicha odstranit zřeknutím se špatných žádostí jeho pohlavnost.¹¹⁶ Zdravou pohlavnost je nutné zachovat, aby nedošlo k potlačení identity jedince. I mnich zůstává stále mužem, který má jisté sexuální potřeby. Vždy je však nutné pamatovat na slib věrnosti daný Bohu. Neboť podléhání zlým vášním se stává projevem nevěrnosti.

Na tomto stupni je na první pohled patrná jistá podobnost s naukou stupně prvního. Ale oproti němu je zde zjevný pokrok. Na prvním stupni šlo spíše o zákaz konat vlastní vůli, kdežto zde je mnich již o krok dále. Vlastní vůli úplně odmítá,

¹¹⁴ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 92.

¹¹⁵ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 87.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, str. 89.

nemiluje ji. Chce konat pouze Boží vůli. Stále má na mysli myšlenky Kristovy, který znal pouze vůli svého Otce, kterým byl poslán.¹¹⁷

3.2.3 Třetí stupeň pokory

Celá podstata Benediktova třetího stupně pokory spočívá v tom, že se mnich ve všem podřídí svému představenému. Má být věrný a oddaný, tak jako byl Kristus. Který se nebál hany, bolesti ani utrpení, ale vše nesl věrně a statečně až k smrti na kříži. „ *Byl poslušný až k smrti*“ (RB 7,34; Flp 2,8).¹¹⁸

Mnichovi, který obětoval lásku k vlastním touhám, zůstává o to větší láska k Bohu, díky níž je schopen plnit vůli představených. Benedikt upřednostňuje výraz představený, nikoliv pojem opat. A to z toho důvodu, jelikož poslušnost je nutné projevat všem představeným a ne jen opatovi.¹¹⁹

3.2.4 Čtvrtý stupeň pokory

Často se stává v životě každého člověka, tedy i mnicha, že je pokoušen nepříjemnými zkouškami a musí řešit trpké, mnohdy bolestivé situace. Člověk je tvor slabý a pravděpodobně by se jim, je-li to za dané situace možné, pokusil vyhnout útekem. Ale dle RB má být mnich poslušný i ve chvílích nepříjemných. Ty jsou pro něj zkouškou věrnosti Bohu i svým bližním. Je-li udeřen do jedné tváře, má nastavit i tvář druhou. Nabádá nás k tomu i samo Písmo slovy: „ *Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.* “ a navazuje: „ *Ať se vzmuží tvé srdce, doufej v Hospodina!*“ (RB 7,36-37).

Mnichovi má být největším vzorem Syn Boží, který zůstal věrný Otci i v těch nejbolestivějších chvílích. Věrně kráčel svou křížovou cestou až k oslavení na kříži. I mnich musí být schopen vytrvat v těžkých a bolestných situacích i v případě, že je s ním nespravedlivě zacházeno. Očekává se od něho, že v těchto těžkých situacích obejme trpělivost jako nevěstu a bude ji střežit. Má vše statečně snášet, nepodléhat svým pocitům a hlavně nepomýšlet na útek před danou povinností, je-li sebevíc nepříjemná. Má vynaložit takovou trpělivost v těžkých životních chvílích, kterou Evangelium vyžaduje od všech křesťanů: „ *Kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i*

¹¹⁷ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 93.

¹¹⁸ Srov. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcipopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X, str. 45.

¹¹⁹ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 94.

druhou; a tomu, kdo by se s tebou chtěl soudit o košili, nech i svůj plášť. Kdo tě donutí k službě na jednu míli, jdi s ním dvě“ (Mt 5, 39-41). Na rtech každého křesťana, tedy i mnicha má být vždy žehnání, i pro ty, jež mu ubližují, což vyplívá z Pánova příkazu.¹²⁰

3.2.5 Pátý stupeň pokory

Čistota srdce je předpokladem toho, že je mnich schopen zrcadlit Boží obraz. Proto, aby se tak stalo, je nutností, aby byl zbaven všech svých negativních myšlenek. Podstatou pátého stupně je právě ono odevzdání všech špatností svému opatovi (RB 7,44). Ten má být zástupcem Pána ve společenství. Má kajícího upřímně, bez předsudků vyslechnout a na závěr podpořit vlídným slovem.¹²¹ Písmo říká: „*Hospodinu svěř svůj osud, v něho důvěřuj*“ (RB 7,45; Žl 36,5).

Na pátém stupni pokory Benedikt nehovoří o starších nebo představených, jako tomu bylo na třetím a čtvrtém stupni. Již je zde zmiňován opat, který je plně kompetentní osobou. Jako duchovní otec se ujímá mnicha, který se mu vyznává ze svých provinění. Opat vstupuje na místo Pána, jež uzdravuje a pomáhá. Vyznání očistí duši kajícího a otevře ji pro příchod Ducha svatého. Dochází k povýšení poslušnosti na niterné vztahy laskavosti, dětské oddanosti, jež jsou drahocennými dary Ducha svatého. Vlastní „Já“ se sebe plně vzdává a důvěru vkládá plně v Hospodina. Už nic nebrání tomu, aby jedinec pokorně přijal všechny vnější životní podmínky.¹²²

3.2.6 Šestý stupeň pokory

Evangelijní chudoba je mnichy odjakživa velmi ceněna a samotnou Regulí předepisována. Šestý stupeň nabádá mnicha k tomu, aby nebažil po věcech vysokých. Myšleno materiálního charakteru. Naopak se má považovat za nehodného a být šťastný za vše nízké (RB 7,49). Spolu s prorokem si má stále opakovat slova: „*Byl jsem nerozumný a nechápal jsem, byl jsem před tebou podobný němé tváři, chci však být stále u tebe*“ (RB 7,50).

Člověk, který se považuje za „nic“, nebude klást velké nároky na životní podmínky a toužit po vysokých úřadech. Spokojí se s málem a bude šťastný. Paradoxně se nejméně nařiká tam, kde dochází k přinášení největších obětí. Mnich je

¹²⁰ Srov. tamtéž, 94-96.

¹²¹ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 92.

¹²² Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 96.

vděčný i za to málo, jelikož si život oběti zvolil dobrovolně. Oceňování jednotlivých úkolů má být nahlíženo ve světle mnišského života. Bůh oceňuje pouze vnitřní smýšlení jedince, nikoli vnější činnosti, byť jsou sebeskvělejší. Manuální práce nebo intelektuální činnost nemají před Pánem větší či menší hodnotu. „*Jsem stále s tebou (Ego semper tecum)*! Je základním principem mnišství, kdy zůstává ve všem pokora jako Boží blízkost.¹²³

3. 2. 7 Sedmý stupeň pokory

Někdy je nutné v životě člověka klesnout, až na samé dno, aby byl schopen plně vnímat věci vysoké. Sedmý stupeň nabádá mnicha k tomu, aby se ponížil. Má se prohlašovat za nehodného a posledního ze všech. Nejen ústy, ale má tohoto přesvědčení nabýt ve svém nitru, tedy ve svém srdci (RB 5, 51). Dle Řehole si má říkat: „*Já však jsem červ, a ne člověk, na pohanu lidem, na potupu chátře*“ (RB 7,52). Pro mnoho lidí je tento stupeň pokory nejhůře stravitelný, a přesto je pro cestu pokory nejdůležitější. Lidská pýcha má odpor k dobrovolnému ponížení. Běžný člověk se jen nerad spokojuje s posledním místem v životě, ale výsadou silných jedinců je schopnost toto pomyslné ponížení přijmout dobrovolně, bez pocitů méněcennosti, obav, naštvání.¹²⁴ RB dále píše: „*Dobře mi, že jsem byl pokořen, abych se naučil tvým předpisům*“ (RB 7,54). Tento citát nám pomáhá dostatečně pochopit tento stupeň. Jen když klesneme na samé dno, oprostíme se od své pýchy. Pak jsme schopni poznávat věci vysoké. Můžeme se stát zrcadlem Božího obrazu.

Sebepokořování je dnešním člověkem vnímáno jako zbabělost a neschopnost jedince. Mladí lidé dnešní doby nechápou pravou podstatu tohoto pojmu. Spíše mají sklon k povýšenosti a touze po sebeprosazování. Ani zdaleka si neuvědomují, kolik ono sebepokoření vyžaduje vnitřní síly a zralosti jedince. Benedikt vnímal pokoru jako školu, v níž se učí zachovávat Pánova přikázání. Pokoru vnímal jako způsob vyvarování se hříchů, ale také jako obranu před přehnaným konáním dobrých skutků.¹²⁵

¹²³ Srov. tamtéž, str. 96-97.

¹²⁴ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 67. Srov. také HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcipatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 93.

¹²⁵ Srov.: HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 98.

3.2.8 Osmý stupeň pokory

Předchozí stupně jedna až sedm se týkaly především nitra mnicha, jeho srdce. Kdežto následující tři příčky žebříku pokory lze považovat spíše za praktické. Na osmém stupni nabádá Benedikt řeholníka k úplnému oddání se Řeholi a představeným (RB 7,55). Řehole má být sjednocujícím prvkem pro celé společenství. Oprošťuje komunitu od individuálního povyšování jednotlivých bratří, z nichž je každý jinou osobností a přináší do společenství jiná charismata. Zdravá komunita se pozná podle své jednoty v mnohosti. Když RB mluví o oddání se příkladu Otců, jsou tím myšleni nejen současní zástupci jednotlivých funkcí klášterních, ale také ti Otcové, jež byli původci či tvůrci mnišství samotného. Můžeme uvést například egyptského poustevníka Antonína Velikého, sv. Basila Velikého, sv. Augustina z Hippo a pro benediktiny velmi důležitý Jan Kassián a mnoho dalších.

3.2.9 Devátý stupeň pokory

Na devátém stupni je bratr nabádán k zachovávání zdravého mlčení (RB 7,56). Je nutné si uvědomit, že neudržení jazyka na uzdě často končí hříchem, třeba i neúmyslným. Benedikt ve své Řeholi vychází z Písma, když uvádí citát: „ *Velké žvanění se neobejde bez hříchu a mluvká neobstojí na zemi*“ (RB 7,57-58). Mnohdy člověk ani nedomyslí následky, jež může druhému svým tlacháním způsobit. Máli člověk čisté srdce, budou i jeho navenek vyřčená slova čistá a správná, což je krásně popsáno v evangeliu sv. Lukáše slovy: „*Dobry člověk vydává z dobré pokladnice dobro, ale zly ze zlého vydává zlo. Jeho ústa mluví to, čím přetéká srdce*“ (Lk 6,45).

Tato devátá příčka Benediktova žebříku pokory úzce souvisí s tradicí starého mnišství, i když to tak na první pohled nevypadá. Bylo běžnou praxí, že mnich nemluvil, dokud nebyl tázán, jelikož velké mluvení mnohdy hraničilo s hříchem. Nešlo však o běžnou denní komunikaci nutnou pro chod komunity, nýbrž o slova odkrývající obsah řeholníkovy duše. Šlo o zvyk nepronášet taková slova (*rhéma*), dokud nebyl dotyčný tázán. Mnišští Otcové tak pronesli svůj výrok (*logion*) pouze na dotázání či prosbu. Často došlo k vyřčení odpovědi i po několika dnech. Jde o vysoký projev pokory. Mnich se snažil neprojevat, dokud k tomu nebyl podnícen Duchem svatým. Jednalo se o postoj, kdy chtěl: „*být přítomen sám sobě (habitare secum)*“.¹²⁶

¹²⁶ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 99-100.

3. 2. 10 Desátý stupeň pokory

„Blázen se při smíchu hlasitě chechtá“ (RB 7,59). Benedikt nechce ze svých klášterů v žádném případě odstranit veselost a radost bratří. Jde mu o vymícení nezdravého, nevázaného veselí, jež může vést ke hříchu a narušovat důstojnost mnišské profese. Magistr, z něhož Benedikt při sepisování své Řehole vycházel, trpěl pouze slova „svatá“. Benedikt je benevolentnější, když mluví o slovech „rozumných“.¹²⁷

V písmu je psáno: „Pošetilec pozvedá při hlasitém smíchu svůj hlas“ (Sir 21,23). Mnich nemá být „náchylný a připravený k smíchu (*facilis ac promptus in risu*)“.¹²⁸ Nejde o úplné vymícení smíchu a veselosti z kláštera, ale o odstranění snadného dávání se do smíchu. Jelikož takový smích je projevem lehkomyšlného smýšlení, čímž odporuje vážnosti mnišské profese. Proto byl hlasitý smích starými Otcí z konventů úplně vypovězen.¹²⁹

3. 2.11 Jedenáctý stupeň pokory

Předposlední stupeň navazuje na předchozí, když v něm autor nabádá mnicha ke klidnému, vážnému mluvení bez obsahu smíchu (RB 7,60). Je pravdou, že mnohdy člověk mluví neuváženě, jeho řeč překypuje zbytečným smíchem, nebo se snaží mluvit zbrkle. To všechno může vést k narušování důvěryhodnosti vyřčeného, popřípadě i toho, jež mluví. Především je zapotřebí zachovat vážnost v životně důležitých otázkách a ve věcech víry. V RB je psáno: „Moudrý se pozná podle mála slov“ (RB 7,61).

Mnichovo sebeovládání duševního rozpoložení má být rozšířeno i na kontakt s bližními. Má mluvit rozvážně, klidně, rozumně bez zbytečných slov a především s pokorou. Je také velmi důležité zvolit správný tón i výšku hlasu. Všeobecně se dá říci, že: „charakterizuje jedenáctý stupeň mnicha jako moudrého člověka, který stojí nad malichernostmi života a zakotven ve vnitřním pokoji dokonale ovládá svou mluvu. Moudrost

¹²⁷ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiecézní ústředí sv. Vojtěcha a sv. Markěty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 95.

¹²⁸ Srov. HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 100.

¹²⁹ Srov. tamtéž.

nemůže v duši mnicha působit jinak, než skrze milost v nadpřirozené sféře víry a ve spojení s Bohem. Jenom tak je moudrost v souladu s pokorou, jejíž je korunou.“¹³⁰

3. 2. 12 Dvanáctý stupeň pokory

Poslední příčka pomyslného žebříku pokory vybízí mnicha k pokornému jednání vždy a za všech okolností. Nitro i tělo bratra mají být v úplné jednotě.¹³¹ Dle RB má mít pokorný mnich stále sklopenou hlavu a oči k zemi. Vidět sebe sama na Božím soudu (RB 7, 63-64). Neustále má přemítat pokorná slova celníkova: „*Pane, já hříšník nejsem hoden pozdvihnout své oči k nebi*“ (RB 7,65; Lk 18,13). Stejně tak jako na prvním stupni i zde je patrná bázeň Boží. S její pomocí si má mnich stále uvědomovat přítomnost Pánovu a má jí být plně prostoupen, což by se mělo projevovat i na držení jeho těla.

Dvanáctým stupněm na žebříku pokory se snaží Benedikt zdůraznit celkový zisk a účinek pravé pokory srdce. Je-li mnich prostoupen pokorným smýšlením, nemůže je uzavřít ve svém nitru. Je nutné, aby se projevilo i na venek. Především na vnějším chování jedince. Vše to, co je při bohoslužbě, modlitbě i uvnitř klášterních zdí přiměřené, má bez výjimky platit i mimo obvod kláštera (při práci, na ulici...).

„Sehnuté tělo je symbolickým obrazem pokory srdce. Každý upřímný člověk odráží svým vnějším postojem stav své duše, především při kontaktu s Bohem. Když klečí v kostele nebo má sepnuté ruce, když stojí zpřímá nebo kráčí: vždy jsou tělo a jeho gesta zrcadlem duše. Celá symbolika naší liturgie je ve znamení této harmonie těla a duše, která touží po vyjádření.“¹³²

3.3. Shrnutí

Putování mnicha po jednotlivých stupních Benediktovy pokory není vůbec jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. Není to pouhé vystoupení po dvanácti příčkách pomyslného žebříku. Cesta pokory je dlouhodobý celoživotní proces zdokonalování se. Uvedené po sobě jdoucí stupně pokory nejsou časově oddělenými stádii vnitřního pokroku, jež se mají uskutečňovat jedno po druhém. Pořadí může být u

¹³⁰ HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 100-101.

¹³¹ Srov. STEWART, COLUMBA: *Modlitba a komunita (Benediktinská tradice)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7, str. 68.

¹³² HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 101.

každého jedince rozdílné, avšak dohromady tvoří v praktickém životě mnicha velkou jednotu-pokoru. „*Cesta mnicha k Bohu však neznamena jen mravní zdokonalení, ale i bytostné dovršení v lásce Boha Otce skrze lásku Syna v milosti Ducha svatého.*“¹³³

3.4. Spirituální odkaz Benediktovy pokory současnému laikovi

Co může říci Benediktova řehole laikovi? Dá se vůbec aplikovat do života běžného člověka? Asi by nás, kteří nežijeme mnišským způsobem života, napadla další spousta podobných otázek, kdyby se nás někdo zeptal, co pro nás učení Řehole znamená. Dříve za rozkvětu řádového života, nejen benediktinského, měli laici k tomuto tématu mnohem blíže. Kláštery byly centrem vzdělanosti a zároveň střediskem tehdejší kultury. Jelikož mnoho lidí chtělo vést duchovní život v podobném duchu jako řeholníci, došlo k rozvoji instituce oblátů. Ta umožňovala laikům život podle upravených řádových pravidel tak, aby mohli žít v běžném světě. Ovšem s úpadkem řeholnictví došlo i k jejímu postupnému uvadání.

Ale co dnešní člověk a Řehole? Mnoho pravidel, jež Benedikt ve své Řeholi popisuje je v životě běžného laika nepraktická nebo nepoužitelná. Ale když se podíváme na výše zmiňovanou pokoru, tak zjistíme, že je do běžného laického života celkem dobře převeditelná. Nemusíme být zrovna kandidáty mnišského života, abychom mohli vystoupat po pomyslném žebříku pokory a docílit Boží lásky. I laik má mít bázeň před Bohem, tak jak je to popsáno na prvním stupni pokory. Neměl by milovat svou vůli, ale měl by se podřídít vůli Boží. Svěřit se do jeho náruče a nechat se vést. Například třetí stupeň mluví o podřízení se představenému, což se také v běžném životě v určitém ohledu děje. Musíme se v určitých ohledech svěřovat do vůle našich nadřízených v práci, děti rodičům atd. Mnich nemá před opatem tajit žádné zlé myšlenky. My bychom neměli tajit své zlé myšlenky, tedy hříchy před Bohem skrze našeho zpovědníka. Měli bychom být skromní. Ovšem sedmý stupeň pro nás bude asi nejtěžší, jelikož naše pýcha nám bude bránit, abychom se prohlásili za nejubožejší. Devátá příčka, která mluví o mlčenlivosti a vhodném výběru slov, je do laického života velmi praktická. Často si nevidíme do úst a ubližujeme svým řečením bližním. V důležitých otázkách bychom měli zachovávat jistou vážnost svých slov. Poslední dvanáctý stupeň žebříku nás nabádá k tomu, abychom jednali pokorně vždy a za všech okolností.

¹³³ Tamtéž, str. 103.

3.4.1. Svatý Bernard z Clairvaux

Svatý Bernard z Clairvaux se narodil okolo roku 1090 a zemřel vlivem svých zdravotních potíží ve věku šedesát tři let roku 1153. Pocházel ze šlechtické rodiny. Jako jeho rodiště se uvádí hrad Fontaines poblíž Dijonu. Je druhým zakladatelem cisterciáckého řádu. Je považován za vynikajícího teologa, mystika i filosofa. Jako mladý vstoupil do benediktinského kláštera v Coteaux s obzvlášť přísnými regulemi, jenž se záhy stal kolébkou cisterciáckého řádu. Za jeho celoživotní dílo a příkladný život jej roku 1830 prohlásil Pius VIII. za učitele církve.¹³⁴

3.4.2. Bernardovy stupně pokory a pýchy

Považuji za nutné zmínit, že to nebyl pouze sv. Benedikt, který se zabýval otázkou pokory. Druhým významným autorem, který se tomuto tématu věnoval, byl svatý Bernard z Clairvaux. Vycházel z Benediktovy nauky. Ale s tím rozdílem, že nepopisoval stupně pokory, nýbrž stupně pýchy.

Možná právě popis těchto opozit stupňů pokory bude pro běžného laika přístupnější a pochopitelnější. Jelikož je celkem známé, že se z negativních zkušeností člověk mnohdy více poučí.

Podle Bernarda existují tři stupně pravdy. K prvnímu vystoupíme zdoláním žebříku pokory, k druhému vlivem soucitu a k poslednímu třetímu nazíráním. Na prvním stupni jde o pravdu přísnou, na druhém milosrdnou a na třetím o pravdu čistou. K prvnímu stupni pravdy vede rozum, s jehož pomocí zkoumáme, k druhému nás vede láska, díky níž jsme schopni projevovat soucit, a ke třetímu nás vede čistota, jež sama o sobě tíhne k neviditelnému. Dle Bernarda na prvním stupni působí Syn na druhém Duch svatý a na třetím Otec. Otec, Syn a Duch sv. jsou nazýváni „Pravda“, z čehož plyne, že každý jeden z nich působí na všech stupních pravdy. Na prvním učí jako učitel, na druhém utěšuje jako přítel a na třetím volá své syny k sobě jako Otec. Nežli začnu rozebírat jednotlivé stupně pýchy, je nutné si uvědomit, že pýchou se sestupuje a

¹³⁴ Srov. RAVIK, S. *O světcích a patronech*. 1. vyd. Praha: Levné knihy, 2006. ISBN 80-7309-343-X, str. 614-619.

pokorou se vystupuje. Co bylo pro sestupujícího dvanáctým stupněm pýchy ať je pro vystupujícího prvním stupněm pokory, jedenáctý bude druhým, desátý třetím atd..¹³⁵

Bernardovy stupně pýchy:

1. stupeň – Zvědavost

Je velmi snadno rozpoznatelná podle typických příznaků. Mnich potažmo laik, jenž měl plnou důvěru, hází kolem sebe očima, hlavu nosí zdviženou a uši napíná. Je na něm znatelná změna jeho nitra. Nevhodné pohyby těla poukazují na nemoc duše. Již nepozoruje sebe jako dříve, ale zaměřuje svou zvědavost na jiné. Oči a uši se stávají okny, skrze něž vstupuje do duše hřích.¹³⁶

2. stupeň – Lehkomyslnost srdce

Mnich zvědavě pozoruje lidi okolo sebe. K těm co má nad sebou vzhlíží a k těm co pod sebou shlíží dolů. U jedněch pozoruje to, co v něm vzbuzuje závist a u jiných to co vzbuzuje posměch. V jednom ohledu se projevuje jako zavrženíhodný a v druhém jako pošetilec, avšak vždy jako pyšný. Má rád pouze sebe, což způsobuje, že bolestně pociťuje, když jej někdo předčí a má obrovskou radost, když on sám někoho předčí.¹³⁷

3. stupeň – Bláznivá veselost

Je znamením pyšných usilovat o veselost a vyhýbat se smutku. Pyšný mnich pociťuje smutek nad dobry bližního. Není schopen snést své pokoření. Ubírá se na stranu, kde může uplatnit svou bezcennost. Kde má pocit, že pokračuje dopředu, na to poukazuje s největší pečlivostí. Kde vyniká druhý, to zamlčuje, aby nebyla jeho radost přerušena. Takový jedinec vzdychá nebo pláče jen zřídka. Častými projevy jsou šaškovství, veselá nálada a ješitnost v chůzi. Rychle vybuchuje v smích.¹³⁸

4. stupeň – Chlubivost

Když začne být veselost nadměrná a nedostačující začne se vychloubat a předhazovat ostatním, jak je veliký. Začne vést důležité řeči. Objevují se povýšená slova. Druhým bere během hovoru slovo. Má tendenci se svým věděním vychloubat. Pěje chvály na posty, modlitbu velebí nade všechno, aby ti, jež jej slyší, museli říci: „z

¹³⁵ Srov. Z CLAIRVAUX, BERNARD. *Traktát o sedmi stupních pokory a pýchy* [online]. ©2009 – 2014. [vid. 30. září 2015]. Dostupné z: http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Bernard-O-sedmi-stupnich-pokory-a-pychy.pdf

¹³⁶ Srov. tamtéž, X. část.

¹³⁷ Srov. tamtéž, XI. část.

¹³⁸ Srov. tamtéž, XII. část.

plnosti srdce hovoří jeho ústa“ (Lk 6,45) a „dobrý člověk vynáší ze svého pokladu jen dobré“ (Mt 12,35).¹³⁹

5. stupeň - Egocentrismus

Pro toho, jenž se povyšuje nad druhé, je potupné, když nevykonává to, čím by mohl poukázat na svou nadřazenost nad ostatními. Hodnotí sebe lépe za jediný půst, zatím co ostatní se nasytí, než kdyby se s ostatními postil sedm dní. Jedinou zvláštní soukromou modlitbu považuje za vhodnější než celonoční zpěv žalmů. Má obrovský strach, aby jeho čest neutrpěla újmu.¹⁴⁰

6. Stupeň - Nadřazenost

Zapomíná na cíl svého snažení. Vidí pouze svou dobrou pověst. Ve všech ostatních věcech věří sám sobě, ale pokud jde o jeho osobu, věří více ostatním. Je zcela přesvědčen, že je světlejší než ostatní. Když slyší na sebe chválu, tak ji nepřipisuje tomu, jenž jej chválí, ale svým zásluhám a své nadutosti.¹⁴¹

7. stupeň - Opovázlivost

Takový mnich sedí jako první ve shromáždění, odpovídá vždy jako první, vměšuje se bez povolení do cizích rozhovorů. Pokud není povýšen, přijde-li vhodná doba, nabývá vědomí, že mu není opat přátelsky nakloněn. Je-li po něm žádán nepatrný úkol, cítí se být dotčen, že je obtěžován tak malými věcmi. Považuje se za vyvoleného k větším úkolům.¹⁴²

8. stupeň – Obhajování vlastních hříchů

Tento jedinec se snaží vyvléct ze zodpovědnosti za své hříchy. Výmluv existuje mnoho např. „ Já jsem to neudělal,“ nebo Já jsem to sice udělal, ale udělal jsem to dobře.“ Když je to uděláno opravdu špatně: „ne příliš špatně,“ nebo „ přece ne ve zlém úmyslu.“¹⁴³

9. stupeň – Pokrytecké vyznání hříchů

Takovéto omluvy, či spíše výmluvy, jsou dalece špatné. V knize Žalmů se o nich mluví jako o „sloveh zloby“ (Ž 140,4). Ovšem za daleko horší lze považovat pokrytecké, neupřímné vyznání svých hříchů. Obhajuje se tím, že používá podvodných

¹³⁹ Srov. tamtéž, XIII. část.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, XIV. část.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, XV. část.

¹⁴² Srov. tamtéž, XVI. část.

¹⁴³ Srov. tamtéž, XVII. část.

falešných vyznání, chce takto zbaběle uniknout ostudě. Když se však na jeho vinu přijde, začne vystupovat jako lítostivý kající. ¹⁴⁴

10. stupeň – Vzpoura

Desátý stupeň pýchy spočívá v tom, že je jedinec natolik troufalý, že opovrhuje nejen svými spolubratry, ale i svým Mistrem. Je zcela otevřeně neposlušný. Dle Bernarda se dá všech dvanáct stupňů shrnout do tří skupin tak, že: šest horních vyjadřuje opovrhování spolubratry, další čtyři Mistrem a poslední dva tvoří opovržení Bohem. ¹⁴⁵

11. stupeň – Svoboda hřešit

Jedenáctý stupeň znamená, mnichovo vyloučení z komunity bratří nebo jeho vystoupení. Je ve velkém nebezpečí. Pohybuje se nad pekelnou propastí. Před hříchem mu není již bráněno. Má plnou svobodu plnit své choutky. Nemusí se stydět, jelikož nemá kolem sebe svého Mistra tedy představeného ani své spolubratry. Stále má naději, ještě má v sobě zbytky bázně před Bohem. ¹⁴⁶

12. stupeň – Návyk hřešit

Ochutnává rozkoš, cítí se beztrestně a rád upadá do dalších rozkoší. Každým dalším hříšným požitekem propadá hlouběji do propasti hříchu a zavržení. Je spoután návykem a rozum je zatemněn. Zapomíná na bázeň před Hospodinem. „Mluví ve svém srdci jako blázen – není Boha“ (Ž 13,1). Postupně ztratí bázeň před Bohem a upadá do opovrhování Bohem. ¹⁴⁷

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, XVIII. část.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, XIX. část.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, XX. část.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, XXI. část.

Závěr

Na závěr lze říci, že sv. Benedikt byl vzorem pro mnoho učedníků. V této bakalářské práci jsem se snažil především nastínit to důležité, co sv. Benedikt zpracoval do svého díla a předal dál ke studiu – to, co považoval za podstatné, a to je cesta k pokoře.

Nejprve jsem se pokusil nastínit Benediktův život, především podle toho jak je popsán v druhé knize Dialogů svatého Řehoře Velikého. Šlo mi především o to, poukázat na to, z jakého prostředí pocházel. Jakých možností se mu dostalo a především o snahu nastínit jeho ctnostný život. Poté, jsem alespoň v obrysech načrtl vývoj západního mnišství.

Následně jsem nastínil význam pojmu řehole v obecném měřítku a vysvětlil jednotlivá chápání tohoto slova. Dále se zabývám vlastní Benediktovou Řeholí. Pokusil jsem se stručně vysvětlit jak je strukturována a jaká je její spiritualita. Sv. Benedikt vycházel při práci na Řeholi důsledně z Bible a snažil se určit základní pravidla života mnichů. Co pro něj bylo nejpodstatnější, byla maximální oddanost ve službě Bohu, dokonalá poslušnost, usilovná a svědomitá práce a hlavně pokora. Jeho hlavní myšlenkou bylo hledání Boha zejména skrze tělesnou, duševní práci a modlitbu podle hesla „*ora et labora*“. Řehole se pro nikoho sama o sobě nesmí stát překážkou, i když je povinností mnicha všechno podrobit Řeholi.

Ovšem hlavní smysl celé bakalářské práce spočívá v zodpovězení otázky: Jakou úlohu hraje pokora v životě benediktinského mnicha? Vycházel jsem především z Benediktovy nauky o pokoře a zmiňuji zde i dílo sv. Bernarda z Clairvaux, jenž na jeho učení navazuje, přestože pojednává o pokoře z obráceného hlediska, jelikož se zabývá stupni pýchy tedy opozity pokory.

Putování mnicha po jednotlivých stupních Benediktovy pokory není vůbec jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. Není to pouhé vystoupení po dvanácti příčkách pomyslného žebříku pokory. Cesta pokory je dlouhodobý, celoživotní proces zdokonalování se. Uvedené po sobě jdoucí stupně pokory nejsou časově oddělenými stádii vnitřního pokroku, jež se mají uskutečňovat jedno po druhém. Pořadí může být u každého jedince rozdílné, avšak dohromady tvoří v praktickém životě mnicha velkou jednotu - pokoru. „*Cesta mnicha k Bohu však*

neznamená jen mravní zdokonalení, ale i bytostné dovršení v lásce Boha Otce skrze lásku Syna v milosti Ducha svatého. ¹⁴⁸

Pro mnicha, jenž vystoupá po všech dvanácti stupních žebříku pokory, čeká na samém konci „*caritas Dei*“, najednou se ocitá v blízkosti Boha. Což je cílem celého putování, jež bylo pro mnicha velmi náročné. Avšak RB jej ujišťuje v tom, že není již zapotřebí bázně, neboť Boží láska ji dokonale odstranila. Vše, co mu kdy působilo námahu, bolest, je nyní činěno zcela přirozeně (RB 7,67-68). Jen na tomto jedinci, který očistil své srdce ode všeho temného, hříšného se může plně projevit Boží láska. On se stává zrcadlem odrážejícím Boží obraz. Řehole tvrdí, že se na něm milostivě projeví prostřednictvím Ducha svatého sám Pán (RB 7,70).¹⁴⁹ Na samém konci této namáhavé cesty může mnich dosáhnout poznání – Pravdy. Což má být cílem celého putování. K tomu, aby mnich dosáhl poznání – Pravdy, musí propojit svoje tělo a duši a musí podstoupit spoustu, dalo by se říci „úkolů“, které nejsou snadné a na jejichž konci dojde k očištění a přijmutí sebe sama jako pokorného člověka.

„Když tedy mnich vystoupí po všech těchto stupních pokory, záhy dospěje k té lásce k Bohu, která svou dokonalostí vyháni strach (srov. 1Jan 4,18), takže všechno, co dříve dodržoval ne beze strachu, začne proto plnit bez jakékoliv námahy, takřka přirozeně, z návyku, ne už z hrůzy před peklem, ale z lásky ke Kristu, z dobrého návyku a ze záliby v ctnostech. Tak se na svém služebníku, který je už čistý od svých špatností a hříchů, milostivě projeví Duchem svatým Pán.“¹⁵⁰

Je opravdu škoda, že není více dochovaných historických pramenů, které by popisovaly život svatého Benedikta více dopodrobna, protože to byl velice zajímavý člověk, který je vzorem pro spoustu jednotlivců, ale i celých společenství. Naštěstí jeho dochovaný odkaz je nadčasový a i v budoucnu bude příkladem pro mnohé následovníky.

Pax

¹⁴⁸ HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 103.

¹⁴⁹ Srov. HOLZHERR, GEORG: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiecéze sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4, str. 96-97.

¹⁵⁰ HERWEGEN, ILDEFONS: *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5, str. 102.

SEZNAM LITERATURY:

PRAMENY:

SV. BENEDIKT Z NURSIE. *Regula Benedicti*. 1. vyd. Praha, Benediktinské arcidiocesi sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X.

Benediktinské sešity 8: Život svatého Otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů). Fototypický přetisk českého překladu 2. knihy Dialogů Řehoře Velikého, který vydalo Benediktinské Opatství Emauské v Praze. 1902. Přel. M. Vojáček. Editor V. Engelhart O. S. B. Čeští benediktini, Markétská 1, 169 00, Praha 6 - Břevnov, sine dato.

ODBORNÁ LITERATURA:

BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 5. vyd. Česká biblická společnost, 1996. ISBN 80-85810-11-5.

GRÜN, ANSELM: *Pokora a zakoušení Boha*. 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-676-1.

KADLEC, J.: *Dějiny katolické církve I*. 1.vyd. Olomouc: CMTF, 1993. ISBN 80-7067-285-4.

FRANK, K. S.: *Dějiny křesťanského mnišství*. 1. vyd. Praha: Benediktinské arcidiocesi sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5.

HOLZHERR, G.: *Řehole Benediktova / uvedení do křesťanského života (komentář)*. 1.vyd. Benediktinské arcidiocesi sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4.

HERWEGEN, I. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. 1. vyd. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o, 2008. ISBN 80-86644-99-5.

- KOL. AUTORŮ. *Skvosty Evropy*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-415-6.
- KOL. AUTORŮ. *Slovník biblické teologie*. 5. vyd. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- KOL. AUTORŮ. *Svatý Benedikt*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství SCRIPTUM, 1992. ISBN 80-900355-9-8.
- MERELL, J.: *Slova života*. 1. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1960.
- RAHNER, K. VORGLIMLER, H. *Teologický slovník*. 1. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1996. ISBN 80-7113-088-5
- SIOSTRZONEK, P. *Řehole Benediktova*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-964-6.
- STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI: *Slovník spirituality*. 6.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.
- STEWART, C. *Modlitba a komunita – Benediktinská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7.
- VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*. 1. vyd. Praha: Benediktinské arcipostavství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, ISBN 978-80-86882-14-7.
- VLČEK, P. SOMMER, P. FOLTÝN, P. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.
- ŽILA, M. A KASAN, V.: *Svätý Benedikt – Muž menom požehnaný*. 1. vyd. Banská Bystrica: Mnisi z rehole sv. Benedikta, 2002. ISBN 80-968680-9-8.

ROZŠIŘUJÍCÍ LITERATURA:

NIGG, W. *Benedikt z Nursie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Zvon, 1991. ISBN 80-7113-040-0.

RAVIK, S. *O světcích a patronech*. 1. vyd. Praha: Levné knihy, 2006. ISBN 80-7309-343-X

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Pokora [online]. 21. 10. 2014. [vid. 15. 12. 2014]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pokora>

Z CLAIRVAUX, BERNARD. *Traktát o sedmi stupních pokory a pýchy* [online].
©2009 – 2014. [vid. 30. září 2015]. Dostupné z:
http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Bernard-O-sedmi-stupnich-pokory-a-pychy.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:

atd.	a tak dále
Ef	List Efezským
Flp	List Filipanům
Gal	List Galatským
ISBN	Mezinárodní standartní číslo knihy
Iz	Izaijáš
Jan	Evangelium podle Jana
Kor	List Korintským
Lk	Evangelium podle Lukáše
Mt	Evangelium podle Matouše
např.	například
Petr	List Petrův
Př	Kniha přísloví
Řm	List Římanům
RB	Regula Benedicti – Řehole Benediktova
RM	Regula Magistri – Řehole Magistrova
Sam	Kniha Samuel
srov.	srovnej
str.	strana

sv. svatý

vyd. vydání

Ž žalm

ANOTACE

Tématem této bakalářské práce je „Úloha pokory v životě benediktinského mnicha“. Kapitola o Pokoře je nedílnou součástí učení Řehole Benediktovy. V ní tvoří jádro celé knihy a zároveň je nejpropracovanější částí. Základním pramenem, z něhož celá práce vychází je „Regula Benedicti“, čili Řehole Benediktova. Celá kapitola o Pokoře je postupně rozebrána na jednotlivé části a dána do kontextu především s komentářem k Řeholi Benediktově, jež vypracoval německý benediktin Georg Holzherr a dílem Smysl a duch Benediktovy řehole od Ildefonse Herwegena. Cílem, k němuž se práce snaží dospět, je zjištění, co znamená pokora pro život benediktina a jaké místo v něm zaujímá.

Klíčová slova: Benedikt, řehole, Řehole Benediktova, pokora, žebřík pokory, stupeň pokory, komunita, opat, mnich, laik

RESUMÉ

The topic of this bachelor's work is "The role of humility in the Benedictine monk's life". The Chapter of Humility is the inseparable part of the Rule of Benedict teaching. The heart of the entire book is being created in the chapter and also it is the most elaborated part of the book. The basic source for the whole work is the "Regula Benedicti". The whole Chapter of Humility is being gradually divided into the single verses and it is being given into the context with the comment of the Rule by German Benedictine Georg Holzherr and the writings The Rule of Benedict's Sense and Spirit by Ildefons Herwegen. The aim of the work is to find what the humility means for the Benedictine's life and what kind of place occupies in it.

Key words: Benedict, rule, The Rule of Benedict, humility, humility ladder, humility level, community, abbot, monk, layman